

OSMANLI SARAYLARINDA JAPON-ARİTA PORSELENLERİ

Ömür Tufan*

Özet

Arita; Japonya'nın dört büyük adasından biri olan Kyushu'da bulunan Saga-ken'e bağlı bir kasabadır. Ri Sampei tarafından 1616 yılında, Arita'nın İzumiyama bölgesinde kaolin ocakları keşfedilmiştir. Bu tarihten itibaren Arita, dünya porselen sanatına öncülük eden, önemli bir porselen üretim merkezi haline gelmiştir. Arita porselenleri, Asya ve Avrupa ülkelerine denize kıyısı ve limanı olan İmari kasabasından ihraç edildiği için bütün dünyada İmari porselenleri olarak tanınmıştır. Arita porselenleri, 1657 yılında Hollanda'nın V.O.C. Doğu Hindistan Şirketi aracılığıyla Avrupa'ya ihraç edilme-ye başlamıştır. Osmanlı saraylarında bulunan Japon Porselenleri Koleksiyonu incelendiğinde 1655 yılına tarihlenen Arita porselenlerine rastlamaktayız. Topkapı Sarayı, Dolmabahçe Sarayı, Yıldız Sarayı, Beylerbeyi Sarayı, Yıldız Şale Köşkü ile diğer Osmanlı köşk ve kasırlarında Arita yapımı porselenler bulunmaktadır. Topkapı Sarayı'nda bulunan yaklaşık 900 adet Japon porseleninin %70 civarını Arita porselenleri oluşturmaktadır. Arita porselenlerinin bir diğer adı da "Kakiemon"dur. Topkapı Sarayı Koleksiyonu'nda 1670 yılına tarihlenen klasik kakiemon desenli bir adet tabak bulunmaktadır. Günümüz Arita'sında porselen üretimi hâlâ çeşitli atölyelerde devam etmektedir. XIV. Kakiemon Sakaida ustanın 1986'da Topkapı Sarayı'nda açmış olduğu sergi sırasında hediye ettiği büyük boy kakiemon porselen tabak, müze koleksiyonuna katılan Arita porselenlerinin son temsilcisidir.

Anahtar kelimeler: Arita, Ri Sampei, V.O.C. Şirketi, Dejima, İmari, Ko-İmari, Edo, Meiji, Kinrande, Kakiemon

JAPANESE ARITA PORCELAINS IN THE OTTOMAN PALACES

Abstract

Arita is a town located in Saga-ken Prefecture in Kyushu which is one of the four big islands of Japan. Ri Sampei discovered kaolin in the İzumiyama district of Arita in 1616. Since then, Arita became a significant porcelain production center that leads to the porcelain art of the world. Because the porcelains manufactured in Arita were exported to Asian and European countries from the coastal town İmari, Arita porcelains were known as İmari porcelains throughout the world. Arita porcelains began to be exported to Europe through the Dutch East India Company (V.O.C.) in 1657. When the Japanese Porcelain Collection of the Ottoman palaces are reviewed, we can see the Arita porcelains date back to 1655. There are Arita-made porcelains in Topkapı Palace, Dolmabahçe Palace, Yıldız Palace, Beylerbeyi Palace, Yıldız Chalet Pavilion along with other Ottoman mansions and pavilions. Around 70% of 900 pieces of Japanese porcelains in Topkapı Palace are Arita-made porcelains. Another name for Arita porcelain is "Kakiemon." There is a classical kakiemon patterned plate in the Topkapı Palace Collection that dates back to 1670. Today, the production of porcelain is still in progress at various ateliers in Anita. The large-sized kakiemon porcelain plate which was given by XIV. Kakiemon Sakaida master to the museum as a gift during the exhibition he held at Topkapı Palace in 1986, is the last representative of Arita porcelains that included in the museum collection.

Keywords: Arita, Ri Sampei, V.O.C. Company, Dejima, İmari, Ko-İmari, Edo, Meiji, Kinrande, Kakiemon

Arita, Japonya'nın dört büyük adasından biri olan Kyushu'da bulunan Saga-ken'e bağlı bir kasabadır. 2015 sayımlarına göre nüfusu 20.114'tür. Halkın önemli bir kısmı porselen imalatıyla veya porselenin yan sanayisi ile ilgili işlerle meşguldür.

Arazi yapısına bakıldığında, Arita'nın %70'i ormanlık ve dağlıktır. Arita'nın İzumiyama bölgesinde 1616 yılında kaolin ocaklarının keşfedilmesiyle Arita dünya porselen sanatına öncülük eden, önemli bir porselen üretim merkezi haline gelmiştir.

Japon porselenleri, Asya ve Avrupa porselenlerinin gelişimini etkileyen en önemli porselen grubudur. Bugün Avrupa ülkelerinde Japon porselenleri, İmari porselenleri adıyla ün yapmıştır. Aslında herkesin İmari porseleni olarak bildiği Japon porselenleri, Arita yapımı porselenlerdir. İmari, Japonya'da bir liman kasabasıdır. Arita ise porselenlerin yapıldığı bir başka kasabanın adıdır. Arita porselenleri, İmari limanından gemilere yüklenerek Asya ve Avrupa ülkelerine gönderildiği için bütün dünyada İmari porselenleri olarak tanınmıştır. Japon porselenlerinin tarihî gelişimini araştırmak, Osmanlı saraylarında bulunan Japon-Arita porselenlerinin de daha iyi anlaşılmasını sağlayacaktır.

Dünya porselen tarihinde Japonya (1616); kronolojik olarak Çin (618-907), Vietnam (939) ve Kore'den (1050-1250) sonra porselen üreten ülkeler listesinde dördüncü sırada yerini almaktadır. Porselen yapımının keşfedildiği Çin'de ilk üretim, Tang Hanedanlığı (618-907) döneminde başlamıştır. Porselen sanatı imparatorların himayesinde gelişmiş, çeşitlenmiş ve ünü bütün dünyayı sarmıştır. Çinli yöneticiler, dönemin yüksek teknolojisi ve ticari ürünü haline gelen porselen sanatının sırlarını uzun yıllar saklamış ve tekellerinde tutmayı başarmışlardır. Porselen ustalarını disiplinli bir şekilde kontrol etmiş, bu sırrı başkaları ile paylaşmalarını engellemek için çeşitli yaptırımlar ve

Arita kasabasının genel görünüşü; Ri Sampei adına yapılan anıtın bulunduğu tepeden çekilen fotoğraf
(Fotoğraf: Ömür Tufan, 04.04.2016)

Arita kasabası tren istasyonu
(Fotoğraf: Ömür Tufan, 02.04.2016)

Arita'da her yıl düzenlenen porselen festivalinden bir görüntü
(Fotoğraf: Ömür Tufan, 02.05.2016)

Arita'da porselen festivalinin maskotu olan Aritan karekteri. Başında, Arita porselenlerini temsil eden mavi-beyaz desenli bir kâse vardır. (Fotoğraf: Ömür Tufan, 04.05.2016)

Arita porselen festivalinden genel bir görüntü (Fotoğraf: Ömür Tufan, 04.05.2016)

Arita porselen festivalinin başladığı Kami-Arita bölgesinden bir görüntü (Fotoğraf: Ömür Tufan, 03.05.2016)

Arita porselen festivalinde Aritalı çocukların çarkta porselen yapmaları (Fotoğraf: Ömür Tufan, 03.05.2016)

cezai yöntemler uygulamışlardır. Yabancı ülkelerin liderleri, Çin'in bu katı tutumuna rağmen dönemin en ileri teknolojisi ve en prestijli sanatı olan porselenin nasıl yapıldığını öğrenebilmek için çok çeşitli yollar denemişlerdir. Çin'deki porselen atölyelerine bazen ajanlarını göndermişler, bazen porselen ustalarını kaçırmışlar, bazen de savaş açıp bu kargaşada porselen ustalarını ganimet olarak kendi ülkelerine götürmüşlerdir. Birçok ülke porselen yapımındaki sırrı ve gizemi öğrenebilmek için çok ciddi bedeller ödemek durumunda kalmıştır. Japonya kendi topraklarında porselen imalatını, Çin'de üretime başladıktan 998 yıl sonra gerçekleştirebilmiştir. Japonlar porselen sanatını öğrenebilmek için

1597-1598 yıllarında Kore ile savaşmak zorunda kalmıştır.¹ Japonya ve Kore arasında bu yıllarda yapılan savaşa "Porselen Savaşı" adı verilmiştir. Savaşın sonunda Japonlar, Kore'deki porselen ustalarını ve sanatçılarını savaş ganimeti olarak kendi ülkelerine getirmişlerdir. Koreli porselen ustaları sayesinde Japonya'da porselen üretimi başlamıştır.²

1 Koji Ohashi, "The Origins and Development of Underglaze Cobalt-blue Decorated Porcelain in China and Its Connection to Arita Porcelain", *China as the Inspiration for Japanese Porcelain*, Tide Over Geaphics, 2017, s. 31.

2 Ohashi, a.g.m., s. 31; "Japon Seramik Tarihinin Ana Hatları", *Geleneksel Stilde Çağdaş Japon Seramikleri Sergisi*, Ajans-Türk Basın ve Basım A.Ş., 1998, s. 12, 14.

Arita'da Sueyama Jinja olarak da bilinen Tozan Jinja Tapınağı, Arita'nın porselen üreticilerine ve tüccarlarına adanmıştır. Giriş kapısı, koruyucu aslanlar (komainu), su kapları, korkuluklar, vs. Arita porselenlerinden yapılmıştır. Arita porselen ustaları için kutsal bir mekân olarak kabul edildiğinden dolayı Ri Sampei için düzenlenen dinî törenler bu tapınakta yapılır.
(Fotoğraf: Ömür Tufan, 12.05.2016)

Japonya'da porselen üretimini başlatan Koreli porselen ustaları arasında Ri Sampei ismi öne çıkmaktadır.³ Ustanın Japonca adı Ri Sampei Kanagae; Korece adı ise Yi Sam-P'yong'dur.⁴ Kore'de kaybolan Japon askerlerine yollarını bulmada yardımcı olmuştur. Daha sonra Japonya'nın dört büyük adasından biri olan Kyushu'daki Nabeshima-han denilen bölgeye getirilmiştir. Ri Sampei, Nabeshima-han'ın Tonosama'sının (Sultan) dostluğunu kazanmış ve Tonosama'nın sarayında yaşamaya başlamıştır. Kendisi gerçekte iyi bir porselen ustası olduğu için Tonosama'ya "Japonya'da porselen üretmek istediğini" bildirmiştir.⁵ Tonosama teklifi kabul etmiş ve porselen yapması için gerekli araştırmaların iznini vermiştir. Ri Sampei savaş sonrası Japonya'ya getirilen diğer Koreli porselen ustaları ile beraber araştırmalarına başlamıştır. 1616 yılında

3 Hülya Gelgün, "Bir Stilin Hikâyesi: İmarî", *Antik Dekor*, S. 84, 2004, s. 64.

4 Asada Kazuyoshi - Saito Takamasa - Nakano Yasuhiro - Inoue Kikuo - Kanzaki Kazuko - Mori Tatsuya, "Edo Period Ceramics (Modern)", *Special Exhibition Masterpieces from 5,000 Years of Japanese Ceramics*, Hishigen Printing Co. Ltd, 2003, s. 64.

5 Ömür Tufan, "Japonya'dan Osmanlı Sarayına Sultanların Japon Porselen Hazinesi", *Osmanlı Sarayında Japon Rüzgârı*, TBMM Millî Saraylar, Acar Basım ve Cilt Sanayi Ticaret A.Ş., 2013, s. 71.

Ri Sampei'nin Arita Shirakawa'da bulunan mezarı
(Fotoğraf: Ömür Tufan, 12.05.2016)

Arita'ya geldiğinde, burasının porselen üretilebilecek ideal bir yer olduğu fikrine varmıştır. Arita'da porselen yapımı için gerekli hammadde olan kaolinin bulunması, bol suyun ve etrafında ormanlarla kaplı dağların olması tercih sebebi olmuştur. Arita; on sekiz Koreli porselen ustası, yardımcı elemanları ve aileleriyle beraber kısa zamanda yaklaşık 200-300 haneli bir yerleşim yeri haline gelmiştir.⁶ Koreli ustalar, Kore'de uygulanan porselen tekniklerini, Çin'den öğrendikleri porselen bilgilerini ve Japon halkının porselen zevkini harmanlayarak yeni bir porselen stili geliştirmişlerdir. Porselen yapmak bir ekip işi olduğu için ilk porseleni hangi ustanın yaptığı bilinmemekle beraber Ri Sampei, Arita'nın en ünlü ve en yetkili porselen ustası olmuştur. 1627 yılında Arita'nın nüfusu iki misli artmış, hane sayısı ise 500-700 civarına ulaşmıştır. Ri Sampei, 1655 yılında Arita'da ölmüştür.⁷ Mezarı Arita'da, Shirakawa adı verilen mezarlıkta bulunmaktadır.⁸

6 Tufan, a.g.m., s. 71.

7 Tufan, a.g.m., s. 71.

8 Aritalı porselen sanatçısı Yoshiyuki Matsuo ile beraber 2016 yılında Ri-Sampe'i'nin mezarını ziyaret ettik. Günümüzde porselen sanatçıları ve Japon halkı, büyük porselen ustası Ri Sampei'nin mirasına sahip çıkmakta ve mezarını ziyaret etmektedir.

Ri Sampei için düzenlenen şükran töreninde
Koreli kültür temsilcisinin saygı duruşu
(Fotoğraf: Ömür Tufan, 04.05.2016)

Anıt tepede törene katılan geleneksel kıyafetli dansçılar
(Fotoğraf: Ömür Tufan, 04.05.2016)

Anıt tepede din görevlileri ve katılımcıların saygı duruşu
(Fotoğraf: Ömür Tufan, 04.05.2016)

Ri Sampei için düzenlenen şükran töreninde tapınak görevlileri
(Fotoğraf: Ömür Tufan, 04.05.2016)

Anıt tepede üst düzey yöneticilerin saygı duruşu
(Fotoğraf: Ömür Tufan, 04.05.2016)

Arita'da Ri Sampei adına yapılmış bir anıt vardır. Her yıl Kore ve Japon hükümetinden temsilcilerin katılımıyla bu anıtın önünde Ri Sampei için şükran festivali düzenlenmektedir.⁹

Arita porselenlerinin İmari porseleni olarak adlandırılmasına, ilk defa 1638 yılında yazılmış Japonca bir şiirde rastlanmaktadır.¹⁰ Kyoto Kinkakuji tapınağının Obosan'ının (tapınağın din görevlisi) 1639 tarihli günlüğünde, "İmari Yaki" (İmari Porseleni) olduğu belirtilmiş mor salkım çiçeği desenli bir buhur saklama kabından bahsedilmektedir. Aslında bu tarihten önce bölgedeki halk, Arita'da İmari adlı porselenlerin yapıldığını sözlü olarak biliyordu. Arita'da yapılan porselenler, dağların arasındaki fırınlardan Arita deresine kadar hayvanların sırtında taşınıyordu. Arita deresindeki kayıklara

yüklenen porselenler, İmari limanına getiriliyordu. Arita dağların arasında yer alan, denize kıyısı olmayan bir kasabadır. İmari ise deniz kıyısında bir liman kasabasıdır. İmari limanındaki 1835 tarihli ihracat belgeleri incelendiğinde, limandan ihraç edilen porselenlerin %85'inin Arita yapımı porselenler olduğu tespit edilmiştir.¹¹ Geri kalan kısmı ise Hasami, Mikawachi ve Karatsu porselenlerinden oluşmaktadır.¹² Bu porselenlerin içinde kalitesi en iyi olan Arita porselenleridir. 1845 yılı Meiji (1868-1912) döneminde, Arita kasabasından İmari limanına kadar demiryolu inşa edilmiştir. Porselenler, Arita tren istasyonundan vagonlara yüklenerek gönderilmeye başlanmıştır. Bu dönemden sonra burada üretilip satılan porselenlere "Arita Porselenleri" denilmeye başlanmıştır. Fakat Avrupa ülkelerinde bu porselenlere İmari porseleni denilmeye devam edilmiştir. Avrupa ve Asya ülkelerinde Arita porselenleri 17. yüzyıldan beri İmari porseleni olarak adlandırıldığı için bu alışkanlık terk edilmemiş ve Japon porselenleri gruplandırılırken, Arita porselenlerinden İmari porselenleri diye bahsedilmiştir.

Yazılı kaynaklarda uzmanlar Arita porselenlerini tanımlarken "Ko-İmari" ve "Shoki İmari" olmak üzere iki farklı isimden bahsetmektedir.¹³ Ko-İmari, "eski İmari" demektir. İlk defa 1876 yılında Paris'te yapılan fuara katılan, Arita'nın porselen atölyelerinden biri olan Koransha Porselen Şirketi fuara götürdüğü porselenleri tanımlarken "Ko-İmari" adını kullanmıştır. Koransha, Ko-İmari ismini "eski İmari" olarak değil, porselenleri stil olarak sınıflandırmak için kullanmıştır. Ancak Meiji (1868-1912) dönemine gelindiğinde, Edo (1603-1868) dönemi Arita porselenleri için "Ko-İmari" adı kullanılmaya başlanmıştır. Topkapı Sarayı ve Dolmabahçe Sarayı koleksiyonlarında bulunan Japon porselenlerinin arasında Edo, Ko-İmari ve Meiji dönemlerinde yapılmış Arita porselenleri mevcuttur.

9 Arita'da her yıl mayıs ayında Ri-Sampeı adına şükran töreni düzenlenmektedir. Bu tören, bölgenin resmî temsilcileri ve ileri gelenleri, Koreli resmî temsilciler, porselen ustaları ve halkın da katıldığı büyük ve anlamlı bir törendir. Ri-Sampeı, Arita porselenlerinin yaratıcısı ve Arita porselen ustalarının babası olarak kabul edilmektedir. Kendisine Japon halkı tarafından büyük saygı gösterilmektedir. 04.05.2016 tarihinde Ri-Sampeı adına düzenlenen törene bizzat ben de katıldım. Tören, Arita kasabasını kuşbakışı gören yüksek bir tepe üzerinde, Ri-Sampeı adına yaptırılan anıtın önünde gerçekleştirilmektedir. Dikili taş olarak yapılan anıtın üzerinde Ri-Sampeı ile ilgili metinler kazıma tekniği ile yazılmıştır. Benim de izleyici olarak katıldığım tören, Arita ve Kore'den gelen resmî temsilcilerin yapmış olduğu açılış konuşmasıyla başladı. Protokole ayrılan bölümde Arita'nın bütün tanınmış porselen ustaları oturuyordu. Din görevlisi konumunda olan özel kıyafetli kişinin yaptığı törensel konuşmadan sonra Ri-Sampeı'nın anıtının önündeki küçük ahşap sehpalardan üzerine sunu hediyeleri bırakıldı. Daha sonra geleneksel kıyafetler içindeki müzisyenler, geleneksel müzik aletleriyle canlı müzik programı yaptılar. Müzisyenlerin programına, yine geleneksel kıyafetler içindeki ortaokul öğrencilerinden beş kız çocuğu dans ederek eşlik etti. Anıt tepeye ulaşmak için zeminden tepeye kadar çok sayıda granit merdivenleri tek tek çıkmak gerekiyor. Merdiven sayısı çok olduğu için belli aralıklarda seyir terası şeklinde dinlenme noktaları yapılmış. Merdivenlerin başlangıç noktasında bir tapınak bulunuyor. Bu tapınağın görevlilerinin sorumluluğu altında Ri-Sampeı ile ilgili etkinlikler düzenli olarak yapılmaktadır. Ri-Sampeı'nın mezarı ise porselenlerin yapıldığı ve Arita'nın ilk yerleşim yeri olan Aka-e Machi'ye yakın bir mezarlıkta bulunmaktadır. Mezarlıktan bakıldığında, Ri-Sampeı'nın adına 1917 yılında yaptırılan ve her yıl mayıs ayında önünde şükran törenlerinin yapıldığı anıt net bir şekilde görülmektedir.

10 İwao Fukagawa, Fukawa Porselen İşletmesi'nin sahiplerinden ve Arita kasabasının porselen sanatçılarından birisidir. 15.09.2000 tarihinde Arita'da kendisiyle yaptığım söyleşi sırasında almış olduğum notlardan faydalandım.

11 Tufan, a.g.m., s. 72.

12 Tufan, a.g.m., s. 72.

13 Gelgün, a.g.m., s. 70.

Env. No. 15J/33. Kâse; sıraltı tekniğiyle kobalt mavisi ve sırüstü tekniğiyle çok renkli emaye desenlidir. Desen olarak; kasımpatı, kamelya ve ortanca çiçekleriyle süslenmiştir. İçi ve dışı desenlidir. Arita Edo Dönemi, 1690-1730. Yük: 14,3 cm. Ağız çapı: 31,4 cm. Alt çapı: 13,8 cm.

Erken dönem Arita porselenleri ilk yapıldığında sadece mavi-beyaz porselenlerden oluşmaktaydı. Çünkü Arita'da porselen yapmaya başlayan Koreli ustalar henüz renkli porselen yapmayı bilmiyorlardı. Sadece mavi-beyaz porselen yapabiliyorlardı. Bu nedenle Japonya, ihtiyacı olan renkli porselenleri Çin'den ithal etmeye devam ediyordu. 1644 yılında Çin'de yaşanan siyasi problemlerden dolayı porselen üretimi durmuş ve Japon pazarı için gerekli renkli desenli porselenler ihraç edilemez hale gelmiştir.¹⁴ Japonya'da hazır bir pazar olmasından dolayı Arita'da İro-e (renkli desenli) porselen üretimine çok hızlı bir geçiş yapılmıştır. Topkapı Sarayı ve Dolmabahçe Sarayı koleksiyonlarında erken dönemde yapılmış mavi-beyaz (Sometsuke)¹⁵ Ari-

ta porselenleri ve renkli (İro-e) porselenlerinden örnekler bulunmaktadır.¹⁶ Topkapı Sarayı Japon Porselenleri Koleksiyonu'nda yaklaşık 900 adet porselen kayıtlıdır. Bu koleksiyondaki porselenlerin yaklaşık %70'i Arita yapımı porselenlerden oluşmaktadır. Diğer porselenler ise Japonya'nın farklı bölgelerinde üretilmiş porselenlerdir.

Bugün Arita (İmari) porseleni denilince ilk aklı gelen, renkli desenlerle süslenmiş porselenlerdir. Kullanılan renkler ve desenler, karakteristik özellikleriyle Arita (İmari) porselenlerinin kimliğini oluşturmaktadır. Belirgin bir farklılık gösteren renkli Arita (İmari) porselenlerinin benzerleri, daha sonraki yıllarda Çin porselen atölyelerinde üretilerek Avrupa ülkelerine ihraç edilmeye başlanacaktır.

14 Tufan, a.g.m., s. 72. Çin'de Ming Hanedanlığı'nın (1368-1644) sonuna doğru ülkede ekonomik sıkıntılar baş göstermiştir. Bu dönemde Çin nüfusunun hızla artmış olması ekonomik sıkıntının önemli bir sebebi olarak kabul edilmektedir. 17. yüzyılda Çin'de köylü isyanları baş göstermiştir. İsyancılar, 1644 yılında Pekin'i ele geçirerek Ming Hanedanlığı'na son vermişlerdir. Çin'in kuzeyinde yer alan Mançu Devleti birkaç Çinli komutan ile ittifak kurup 1644'te Pekin'i ve kuzey Çin'i ele geçirerek Qing Hanedanlığı'nı kurmuştur. Güneydeki Çin'de ise Ming Hanedanlığı yanlısı direniş 17. yüzyıl boyunca devam etmiştir. Bu süre içinde Çin'de yaşanan siyasi istikrarsızlık, Çin'deki porselen üretimini de sekteye uğratmıştır.

15 T.S.M. Çin ve Japon Porselenleri Bölümü'nde 15J/131, 15J/103, 15J/177, 15J/109, 15J/520, 15J/111, 15J/137, 15J/105, 15J/110, 15J/138, 15J/232, 15J/107, 15J/95, 15J/194 envanter

numaralarına kayıtlı porselen tabak ve şişeler, Arita yapımı mavi-beyaz porselenlere örnek teşkil etmektedir. Dolmabahçe Sarayı Müzesi koleksiyonunda bulunan 51/432 envanter numaralı zemzemlik, 1660-1680 yıllarına tarihlenen Arita yapımı mavi-beyaz porselenleri temsil etmektedir.

16 T.S.M. Çin ve Japon Porselenleri Bölümü'nde 15J/33, 15J/39, 15J/12, 15J/229, 15J/190, 15J/171, 15J/167, 15J/50, 15J/168, 15J/253, 15J/35, 15J/21, 15J/16, 15J/34, 15J/247, 15J/240, 15J/204, 15J/203, 15J/8, 15J/191, 15J/213, 15J/198, 15J/753, 15J/225, 15J/226, 15J/235 envanter numaralarına kayıtlı kâse ve tabaklar, Arita yapımı İro-e (renkli) porselenlere örnek teşkil eden eserlerdir. Dolmabahçe Sarayı Müzesi koleksiyonunda bulunan 51/64 envanter numaralı vazo, Arita yapımı renkli porselenleri temsil etmektedir.

Env. No. 15J/39.

Kâse; sıraltı tekniğiyle kobalt mavisi ve sırüstü tekniğiyle çok renkli emaye desenlidir. Kâse kasımpatı şeklindedir, ağız kenarları girintilidir.

Şakayık, bambu ve erik çiçeği ile süslenmiştir. İçi ve dışı desenlidir. Arita Edo Dönemi, 1700-1730.

Yük: 9,5 cm. Ağız çapı: 55,3 cm.

Alt çapı: 25,4 cm.

Env. No. 15J/12

Tabak; sıraltı tekniğiyle kobalt mavisi ve sırüstü tekniğiyle çok renkli emayedir.

Ortasında vazo içinde çiçekler vardır, kenarları kelebeklerle süslenmiştir. Tabak kenarında ise pafta içinde renkli çiçekler tekrarlanmış ve kobalt mavisi çiçeklerle boşluklar doldurulmuştur.

Arita Edo Dönemi, 1700-1730

Yük: 9,5 cm. Ağız çapı: 55,3 cm.

Alt çapı: 25,4 cm

Env. No. 15J/229

Tabak; sıraltı tekniğiyle kobalt mavisi ve sırüstü tekniğiyle çok renkli emayedir.

Ortasında bir köşk ve manzara resmi bulunur. Kenarları, paftalar içinde çiçekler ve ağaçlarla süslenmiştir. Boşluklar ise şakayık ve kasımpatı çiçekleriyle doldurulmuştur.

Arita Edo Dönemi, 1700-1730

Yük: 9,6 cm. Ağız çapı: 54,5 cm.

Alt çapı: 25,8 cm.

Env. No. 15J/190

Tabak; sıraltı tekniğiyle kobalt mavisi ve sırüstü tekniğiyle çok renkli desenlidir.

Ortasında bir sehpa üstünde saksı vardır, içinde şakayık çiçekleri bulunmaktadır. Kenarlarında, paftalar içinde zümrüt-ü anka kuşu ve çiçek desenleri tekrarlanmıştır.

Arita Edo Dönemi, 1700-1730

Yük: 10,2 cm. Ağız çapı: 56 cm.

Alt çapı: 26,5 cm.

Env. No. 15J/14

Kâse; altın ve gümüş kullanılarak yapılmıştır, saz desenlidir.

Arita Edo Dönemi, 1658-60.

Yük: 6,6 cm. Çap: 11 cm.

Alt çapı: 5,2 cm.

Bu tür porselenler renk, desen ve form olarak Arita (İmari) porselenlerine benzediği için bu porselen grubuna “Chinese İmari” (Çin İmarisi) porseleni adı verilmiştir. Topkapı Sarayı koleksiyonunda Çin İmari porselenlerinden yapılmış kâse, tabak, şişe gibi eserler bulunmaktadır.¹⁷ Sadece Çin’de değil, Avrupa ülkelerinde de Arita (İmari) porselenleri taklit edilmiştir. Yine Topkapı Sarayı koleksiyonunda, Polonya yapımı Arita (İmari) taklidi bir yemek takımı bulunmaktadır.¹⁸ Ayrıca, Almanya¹⁹ ve İngiltere²⁰ gibi Avrupa ülkelerinin seramik ve porselen atölyelerinde Arita (İmari) porselenleri desen ve form olarak taklit edilmiştir.

17 Topkapı Sarayı Müzesi Çin ve Japon Porselenleri Bölümü’ne kayıtlı ve 15/3943 envanter numaralı Çin İmarisi (Arita) porseleni tabak, 1715-1730 tarihlidir; 15/4062 envanter numaralı Çin İmarisi (Arita) büyük boy kapaklı kâse ise 1715-1730 tarihlidir. Arita (İmari) taklidi olması nedeniyle Çin İmarisi adı verilen tabaklar, Topkapı Sarayı Müzesi’nin Mutfaklar Bölümü’nde 19. yüzyıl kısmında sergilenmektedir. Topkapı Sarayı koleksiyonunda 673 parça Çin İmarisi porselen kayıtlıdır. Dolmabahçe Sarayı koleksiyonunda bulunan, 153 No’lu odada teşhir edilen, 47/94 envanter numaralı büyük boy kâse, Çin İmarisine örnek teşkil eden bir porselen kaptır.

18 Ömür Tufan, “Sultanların Sofrasını Süsleyen Topkapı Sarayı’ndaki Avrupa Porselenleri”, *Topkapı Sarayı Müzesi Yıllık 6*, İstanbul 2013, s. 198-199. 18. yüzyılın ikinci yarısına ait İmari (Arita) porselen taklidi olan Varşova yapımı Polonya yemek takımı, Polonya Kralı II. Stanistow August Poniatowski (1764-1798) tarafından Sultan I. Abdülhamid’e (1774-1789) diplomatik hediye olarak gönderilmiştir. Yemek takımını oluşturan büyük boy tabaklar, kayık tabaklar ve tuzlukların tamamı Japon İmari (Arita) porseleni desenleriyle süslenmiştir. Günümüze 52 parça olarak ulaşmış olan yemek takımı, Osmanlı sarayında bulunan en erken alafranga yemek takımıdır. Kapakların içinde “Varsovie” (Varşova) yazılıdır. İmari (Arita) desenleri arasında süslü hatla “Be-Makâm-ı Varşova”, “Âl-i Osmân Pâdişâhına”, “Leh Kral Kemâl-i sidk-ı muhabbet ve hulûs izhârı için”, “iş bu ihdâ ithaf ve irsâl eder” yazılıdır. Yemek takımının bazı parçalarından örnekler, Topkapı Sarayı Mutfaklar Bölümü 19. Yüzyıl Seksiyonu’nda sergilenmektedir.

19 T.S.M. Avrupa Porselenleri Bölümü’ne kayıtlı; 26/4675, 2627, 4679 envanter numaralı, Miessen damgalı Arita taklidi kahve fincanları vardır. Ayrıca, Topkapı Sarayı Müzesi Gümüş ve Billur Bölümü’ne kayıtlı, 16/107 envanter numaralı, Miessen damgalı bir adet kâse, Arita renkli porselenlerin kopyası olarak yapılmıştır. Kâsenin dış yüzeyinde zümrüd-ü anka kuşu (hoo) deseni vardır.

20 T.S.M. Avrupa Porselenleri Bölümü’ne kayıtlı, 26/1037 ve 26/1038 envanter numaralı iki adet büyük boy tabak, Japon Arita taklidi tabaklara örnek teşkil etmektedir. “Mason’s Patent Ironstone China Lallsup No:16 ST Pauls Church Yard London” damgalıdır.

Env. No. 15J/116

Tabak; sıraltı tekniğiyle kobalt mavisi ve sırüstü tekniğiyle kırmızı renk verilmiştir. Ortada, sehpa üstünde bonsai çam ağacı resmedilmiştir. Arita Edo Dönemi, 1658-60
Yük: 2,9 cm. Çap: 14,9 cm. Alt çapı: 9 cm.

Aritalı porselen ustası Kakiemon’un evinde bulunan çok eski bir not defterinde şu bilgilere rastlanmaktadır:²¹ İmari porselenleri satan Tokuzaeon Higashijima, Nagasaki’de oturan bir Çinliden ücret karşılığında İro-e (renkli desenli) porselenlerinin yapımını öğrenmiştir. İro-e porselenlerinin üretiminin ilk dönemlerinde çok zorluklar yaşanmıştır. İstenilen kalitede renkli porselenler yapılamamıştır. 1647 yılının Mayıs ayında ilk kez yapılan Arita (İmari) İro-e porselenleri, Tokuzaeon tarafından Nagasaki’ye götürülerek satılmıştır. İmari İro-e porselenleri aşağı yukarı beş çeşit renk kullanılarak yapılmıştır. Renkler açık ve koyu olmak üzere iki tonda kullanılmıştır. Her iki renkteki porselenlerin yapım teknikleri, Ming döneminin (1368-1644) bitiminde Keitokucihinden getirilmiştir.

21 Tomoko Fujiwara, “Hizen Wares Abroad, Part II: The Dutch Story”, *The Voyage of Old-İmari Porcelains*, Kashima Printing CO.LTD., 2000, s. 158, 159.

Env. No. 15J/191

Tabak; sıraltı tekniğiyle kobalt mavisi ve sırüstü tekniğiyle çok renkli desenlidir. Ortasında dört adet balık hareket halinde resmedilmiştir. Kenarı paftalar içinde sakura çiçekleri ve zümrüd-ü anka kuşları ile süslenmiştir.

Arita Edo Dönemi, 1700-1730

Yük: 8,8 cm. Ağız çapı: 54,1 cm. Alt çapı: 26,8 cm.

Env. No. 15J/21

Kâse; sıraltı tekniğiyle kobalt mavisi ve sırüstü tekniğiyle çok renkli desenlidir. Dışında, paftalar içinde çiçek ve kuş figürleriyle süslüdür. İçinde, iki yetişkin insan ve bir çocuk figürü yer almaktadır. Kenarları, kasımpatı çiçekleriyle süslenmiştir.

Arita Edo Dönemi, 1700-1730

Yük: 13 cm. Ağız çapı: 28,9 cm. Alt çapı: 12,1 cm.

Env. No. 15J/213

Tabak; sıraltı tekniğiyle kobalt mavisi ve sırüstü tekniğiyle çok renkli desenlidir. Ortasında bir vazo ve içinde çiçekler resmedilmiştir. Kenarı paftalar içinde çeşitli çiçeklerle süslenmiştir.

Arita Edo Dönemi, 1700-1730

Yük: 9,2 cm. Ağız çapı: 55,6 cm. Alt çapı: 26,4 cm.

İlk yapılan İro-e porselenlerinde gümüş ve altın kullanılmamıştır. Fakat daha sonra yapılan İro-e porselenlerinde bolca altın ve gümüş kullanılmaya başlanmıştır. Kakiemon ailesinde bulunan eski not defterinden anlaşıldığına göre, 1658 yılının Nisan ayında gümüş ve altının kullanıldığı İro-e porselenleri Nagasaki'ye satışa götürülmüştür. Bu dönemde yapılan porselen grubundan eserler Topkapı Sarayı koleksiyonunda da bulunmaktadır.²²

Arita kasabasında her aile kendi porselen atölyesinde geliştirdiği yeni teknik, yeni form ve desenlerle kendi markasını yaratmıştır. Kasabada üretilen porselenlerin tamamına Arita porseleni adı verilmektedir. Fakat Arita kasabasında her atölyenin yaptığı porselen grubu zaman içinde kendi adıyla bir dünya markası haline gelmiştir. Kakiemon, İmaemon, İnoe Manji, Koransha, Fukagawa gibi porselen grupları, Arita porselenlerini temsil etmektedir. Bu porselen markaları, bazen Arita markasının bile önüne geçecek kadar ünlenmiştir.

Hollanda'nın sipariş listeleri incelendiğinde, 1659 yılında "gümüş kullanılan porselenlerden istiyoruz" diye sipariş verdikleri anlaşılmaktadır.²³ Gümüş bir süre sonra karardığı için 1670 yılında porselen desenlerinde gümüş kullanılmaktan vazgeçilmiş, altın kullanılmaya devam edilmiştir.²⁴ 1690 yılı sonrası, altının en çok kullanıldığı dönem olmuştur.²⁵ Arita porselen atölyelerinde 1660 yılında koyu renkli İro-e üretimi bitmiş, onun yerine açık renkli İro-e dönemi başlamıştır.²⁶

1670 yılında Kakiemon stili kendisine has son şeklini almış ve 1690'lı yıllarda en popüler olduğu dönem içinde zirveye ulaşmıştır.²⁷ Kakiemon porselen desenlerinde kırmızı, yeşil, sarı, mavi, mor, kahverengi renkler kullanılarak karakteristik bir çizgi yakalanmıştır. Porselenlerin çiçek

desenlerinde ise altın sıkça kullanılan bir malzeme olmuştur. Topkapı Sarayı koleksiyonunda çok sayıda renkli Arita porselenleri bulunmaktadır. Ayrıca süt beyaz zemin üzerine altı farklı renkle süslenmiş, 1670-1690 yıllarına tarihlenen ve döneminin en meşhur Kakiemon stilinde yapılmış bir adet porselen tabak mevcuttur.²⁸ Bu tarz Kakiemon porselenlerinin Osmanlı saray koleksiyonlarında az olmasının sebebi, süt beyaz zemin üstüne renkli desen işlenen porselenlerin daha çok dekoratif amaçlı yapılmış olması olabilir. Arita porselenleri Topkapı Sarayı'nda işlevlerine uygun şekilde sofraya araç gereçleri olarak kullanılmıştır. Öte yandan 1856 yılında inşası tamamlanan Dolmabahçe Sarayı'nda Arita porselenlerinin dekoratif malzeme olarak kullanıldıkları görülmektedir. Avrupa saraylarında Arita porselenleri dekoratif amaçla kullanıldıkları için Kakiemon porselenleri Avrupa ülkelerinde çok sevilmiştir. Dolayısıyla Almanya, Fransa ve İngiltere saraylarında çok sayıda Kakiemon porseleni bulunmaktadır.²⁹

1690 yılında İro-e stili tekrar değişir ve Kakiemon stili dönemi kapanır, onun yerine Kinrande (altın desenli) stili başlar. Kırmızı ve altın kullanılarak porselenlerin beyaz zemini görülmeyecek şekilde desen yapılır. Bugün Avrupa müzelerinde ve koleksiyonerlerde İmari porseleni olarak adlandırılan Arita porselenleri bu grubu temsil etmektedir.³⁰ Altın yıldız ve kırmızı rengin baskın olarak kullanıldığı porselenler, Topkapı Sarayı koleksiyonunda da önemli bir yer tutmaktadır.³¹

22 T.S.M. Japon Porselenleri Koleksiyonu'na kayıtlı, 15J/14 envanter numaralı küçük bir kâse ve 15J/116 envanter numaralı küçük bir tabak, 1658-1660 yıllarında yapılmış iki adet eserdir.

23 Fujiwara, a.g.m., s. 158.

24 Fujiwara, a.g.m., s. 158.

25 Gelgün, a.g.m., s. 67.

26 Gelgün, a.g.m., s. 67.

27 Tufan, "Japon Porseleni Kakiemon", s. 77.

28 T.S.M. Çin ve Japon Porselenleri Seksiyonu'na kayıtlı, süt beyaz zemin üzerine renkli boyalarla desenlenmiş Kakiemon tabak, 17. yüzyıl klasik Kakiemon porselenlerini temsil etmektedir. 15J/6773 envanter numarasına kayıtlıdır. Tabak, 1670-1690 yıllarına tarihlenmektedir. 24.9 cm çapında, 4.2 cm yüksekliğinde ve dip çapı 16.2 cm olan tabağın üzerinde sho-chiku-bai (çam-bambu-erik ağacı) deseni vardır. Sırüstü tekniği ile süslenmiştir.

29 Fujiwara, a.g.m., s. 164.

30 Gelgün, a.g.m., s. 64-65.

31 T.S.M. Çin ve Japon Porselenleri Seksiyonu'na kayıtlı olan ve 15J/33, 15J/39, 15J/12, 15J/229, 15J/190, 15J/171, 15J/167, 15J/50, 15J/168, 15J/253, 15J/21, 15J/16, 15J/34, 15J/247, 15J/240, 15J/204, 15J/203, 15J/8, 15J/191, 15J/213, 15J/198, 15J/753, 15J/225, 15J/226 ile 15J/235 envanter numaralı eserler, Arita porselenlerinden Kinrande grubunu temsil

Env. No. 15J/753

Tabak; sıraltı tekniğiyle kobalt mavisi ve sırüstü tekniğiyle çok renkli desenlidir. Ortası, zümrüd-ü anka kuşu ve çeşitli çiçeklerle süslenmiştir.

Arita Edo Dönemi, 1700-1730

Yük: 11 cm. Ağız çapı: 55,3 cm. Alt çapı: 28,8 cm.

Env. No. 15J/198

Tabak; sıraltı tekniğiyle kobalt mavisi ve sırüstü tekniğiyle çok renkli desenlidir. Ortada saksı içinde çiçekler vardır, kenarında zümrüd-ü anka kuşu ve bildircin resmedilmiştir.

Arita Edo Dönemi, 1700-1730

Yük: 9,3 cm. Çap: 54,4 cm.

Kinrande porselenlerini niteliklerine göre iki gruba ayırabiliriz. Birinci grup, mavi-beyaz porselenlerde kırmızı ve altın kullanılarak yapılanlardır. İkinci grup ise mavi-beyaz porselenlerde altın, kırmızı, yeşil, sarı, mavi, mor ve çok çeşitli rengin bir arada kullanılmasıyla yapılmıştır. İkinci grup porselenlerde desenlerin bordürleri siyah renk boya ile çizilmiştir. Kinrande porselenlerinde daha önce hiç kullanılmayan yeşil renk görülmeye başlanır. Bu yeşil renk, sarıya yakın bir renk tonudur. Çin kökenli bir boya rengidir. Mavi-beyaz porselenlerin mavi renginin üzerinde ve renkli porselenlerin kırmızı renginin üzerinde fırça ile yapılan altın yaldızlar görülmeye başlanır. İlk defa çok açık renk kırmızı ve normal altının yanında çok açık altın kullanılır. Açık altın rengi, porselen üzerinde pembe renge

etmektedir. Bu eserlerin tarihlenmesi 1690 ile 1740 yılları arasında değişmektedir. Desen olarak geleneksel Japon kültürünü yansıtan bitki, çiçek, hoo (zümrüd-ü anka kuşu), balık ve Japon manzara resimleri hâkimdir.

benzer. 1730 yılında yeşil ve sarı renklerin bordürleri siyah iken daha sonra altına dönüştürülmüştür.

18. yüzyılın başlarında Arita'da yeni bir İro-e dönemi başlar. Bu dönemin porselenleri mat renklidir. Mavi ve sarı mat renkler yaygın olanıdır. 19. yüzyılın başlarında, Edo döneminin bitimine yakın, mat renklerde pembe ve beyaz renk de görülmeye başlar. Kırmızı renk, bu mat renklerin arasında çok dikkat çeken bir renk olarak algılanır.

Arita'da üretilen renkli Arita (İro-e İmari) porselenleri, mavi-beyaz porselenlere kıyasla daha masraflıdır. İro-e (renkli desenli) porselenleri, sır üstüne renkli desenler boyanarak yapılan bir çalışmadır. Önce sıraltı tekniği ile mavi-beyaz porselen hazırlanır, onun üzerine renkli boyama yapılır ve aynı porselen tekrar fırınlanır. Bu da İro-e porselenleri için ikinci bir işlem ve ikinci bir masraf demektir. Mavi-beyaz porselenlerin ve renkli porselenlerin pişirilmeleri için gerekli olan fırın ısı farklı olduğundan dolayı ikisi aynı anda pişirilemez. Mavi-beyaz

Env. No. 15J/225

Tabak; sıraltı tekniğiyle kobalt mavisi ve sırüstü tekniğiyle çok renkli desenlidir. Ortasında bir vazo ve içinde çiçekler resmedilmiştir. Kenarı mavi renk ağırlıklıdır ve paftalar içinde çeşitli çiçekler tekrarlanmıştır.

Arita Edo Dönemi, 1700-1740

Yük: 11,7 cm. Ağız çapı: 61,4 cm. Alt çapı: 31 cm.

Env. No. 15J/226

Tabak; sıraltı tekniğiyle kobalt mavisi ve sırüstü tekniğiyle çok renkli desenlidir. Ortasında bir vazo ve içinde çiçekler resmedilmiştir. Kenarı paftalar içinde ortanca, şakayık ve farklı çiçeklerle süslenmiştir.

Arita Edo Dönemi, 1700-1740

Yük: 9 cm. Ağız çapı: 55 cm. Alt çapı: 27 cm.

porselenler 1300-1400 derecede³², İro-e porselenleri ise 700-800³³ derecede pişirilir. İkiyi aynı anda fırınlanacak olursa renklerde bozulmalar oluşur. Bu sebepten dolayı Arita'da üretilen İmari porselenleri, mavi-beyaz porselenlere oranla çok daha pahalıya üretilmeye başlanmıştır.

Japon porselenleri Asya, Orta Doğu ve Avrupa ülkelerine Kyushu adasındaki Nagasaki'de bulunan Dejima'dan ihraç edilmiştir. Dejima (De-Shima), "çıkış adası" anlamına gelmektedir.³⁴ 1634 yılında yapımına başlanan ada, 1636'da tamamlanan ve doğal olmayan bir adadır. Yelpaze formunda olup 15.000 metrekare büyüklüğündedir. Ada, Edo döneminde Hristiyan Portekizlileri kontrol altında tutabilmek için yapılmıştır.³⁵ Por-

32 Gelgün, a.g.m., s. 67.

33 Gelgün, a.g.m., s. 67.

34 Tufan, "Japon Porseleni Kakiemon", s. 76.

35 Keiga Kawahara, "Dejima Throughout History", *Dejima Nagasaki*, Nagasaki Municipal Museum, 1997, s. 1.

Env. No. 15J/235

Tabak; sırüstü tekniğiyle altın ve kırmızı renk kullanılarak süslenmiştir. Kenarı, kasımpatı ve şakayık çiçekleriyle süslü olup çiçekler arasında bıldırcın kuşları vardır.

Arita Edo Dönemi, 1700-1740

Yük: 9,8 cm. Ağız çapı: 55,2 cm. Alt çapı: 27 cm.

Env. No. 15J/168

Büyük boy kâse; sıraltı tekniğiyle kobalt mavisi ve sırüstü tekniğiyle çok renkli desenlidir. Kâsenin dışı, ortanca ve gül desenlidir.

Arita Edo Dönemi, 1690-1730

Yük: 25,4 cm. Ağız çapı: 36,9 cm. Alt çapı: 17,4 cm.

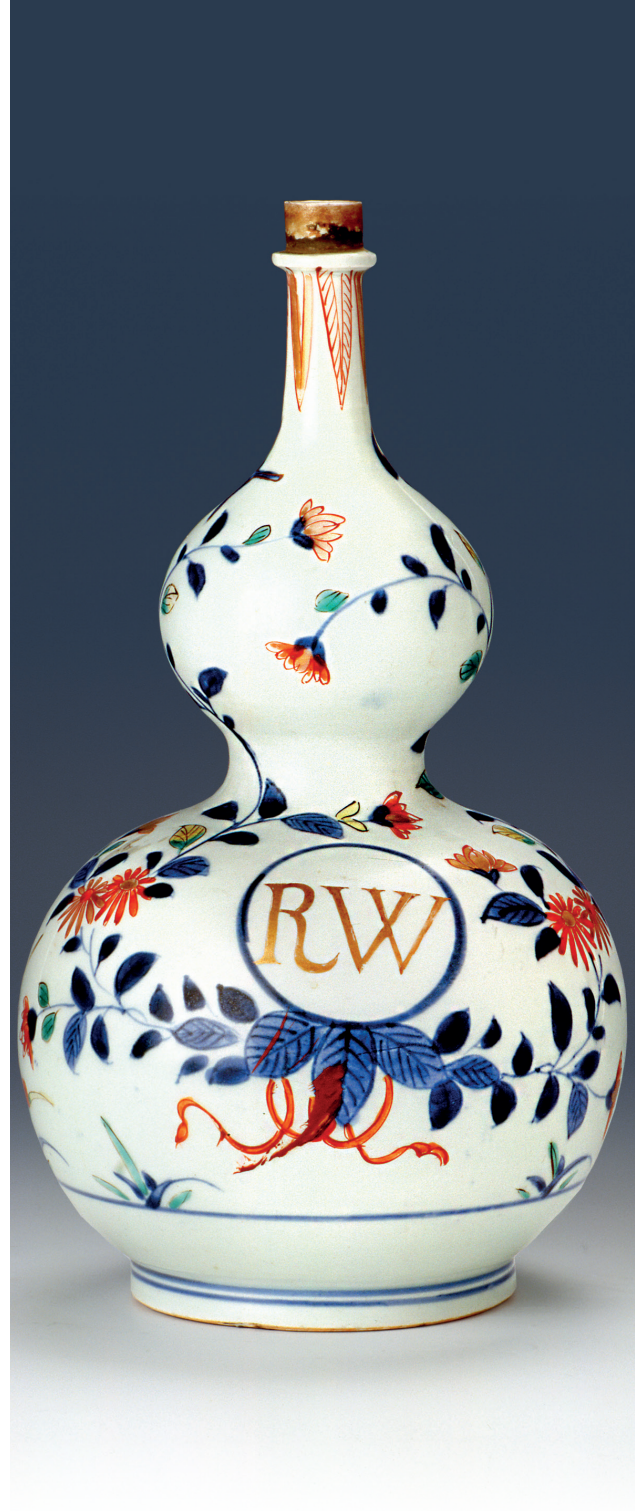

Env. No. 15J/253

Kapaklı küp; sıraltı tekniğiyle kobalt mavisi ve sırüstü tekniğiyle çok renkli desenlidir. Küpün dışı, paftalar içinde kasımpatı çiçekleri ve noshi adı verilen geleneksel Japon kâğıt rulosu ile süslenmiştir. Kapak da aynı desenedir. Tepeliği, kobalt mavisi ile renklendirilmiştir.

Arita Edo Dönemi, 1700-1730

Yük: 71,4 cm. Ağız çapı: 18,6 cm. Alt çapı: 20,4 cm.

Env. No. 15J/35

Şişe; su kabağı şeklindedir.

Sıraltı tekniğiyle kobalt mavisi ve sırüstü tekniğiyle çok renkli desenlidir.

Pafta içinde Latin harfleri ile "RW" yazısı vardır.

Boşluklar kasımpatı çiçekleriyle süslenmiştir.

Arita Edo Dönemi, 1690-1730

Yük: 36,8 cm. Ağız çapı: 30,8 cm. Alt çapı: 16,3 cm.

Env. No. 15J/109
Şişe; sıraltı tekniği ile kobalt mavisini rengi verilmiştir, çiçek ve geometrik desenlidir. Avrupa işi metal kapaklıdır. Arita Edo Dönemi, 1655-60
Yük: 33,2 cm.
Alt çapı: 9,1 cm.
Karın genişliği: 14,4 cm.

Env. No. 15J/105
Sürahi; sıraltı tekniğiyle yapılmıştır, kobalt mavisini rengindedir, manzara ve kuş desenlidir. Gümüş kapağı Avrupa işidir. Arita Edo Dönemi, 1660-70
Yük: 35,7 cm.
Alt çapı: 8,3 cm.
Karın genişliği: 14,8 cm.

Env. No. 15J/110
Şişe; sıraltı tekniğiyle kobalt mavisini rengi verilmiştir. Şakayık ve kuş desenlidir. Sarı madenden kapağı Avrupa işidir. Arita Edo Dönemi, 1660-80
Yük: 56 cm.
Alt çapı: 18,2 cm.
Karın genişliği: 33,2 cm.

Env. No. 15J/138
Şişe; sıraltı tekniğiyle kobalt mavisini rengi verilmiştir. Geleneksel Çin kayası ve çiçek desenlidir. Sarı madeni kapağı Avrupa işidir. Arita Edo Dönemi, 1660-80
Yük: 51 cm.
Alt çapı: 12,9 cm.
Karın genişliği: 24 cm.

tekizlilerin ana karaya çıkmalarına izin vermeyen Japonlar, her türlü ticaretlerini bu ada üzerinden yapmaya başlamışlardır.³⁶ 1639 yılında Japon hükümetinin almış olduğu bir karar ile "Portekizliler gelirse onları burada istemiyoruz" denmiş, bunun üzerine ada boşaltılmış ve iki yıl boş bırakılmıştır.³⁷ 1602 yılında kurulan Hollanda V.O.C. (Vereenigde Oost-indische Compagnie) Doğu Hindistan Şirketi uzun zamandır Japonya ve Avrupa arasında ticaret yapmaktadır. Eskiden beri Hirado'da olan Hollandalılar, ticari ofislerini 1641 yılında Dejima'ya taşıdılar.³⁸ Japon porselenleri bu şirket aracılığı ile Avrupa'ya ve Orta Doğu ülkelerine ihraç edildi. Japon porselenlerinin Dejima'dan Avrupa'ya ilk ihracatı

12 Ekim 1657 tarihinde gerçekleştirilmiştir. Japon porselenleri 1658 yılının Temmuz ayında Hollanda limanına ulaşmıştır. V.O.C. şirketinin taşımaları resmî olarak 1683 yılının bitimine kadar devam etmiştir. Gayri resmî olarak ise şirket çalışanlarının 1757 yılına kadar taşımacılık yaptıkları bilinmektedir.³⁹ 1859 yılında Japon hükümeti almış olduğu yeni bir kararla ülke kapılarını dünya ticaretine açtığını bildirmiştir.⁴⁰ 1639'dan 1859'a kadar geçen 220 yıllık süre içinde Japonya'nın dünya ile bağlantısını sağlayan tek kapı Dejima adası olmuştur. Bu süre içinde Arita (İmari) porselenlerinin tamamı, Asya ve Avrupa ülkelerine Dejima adasından ihraç edilmiştir.

36 Kawahara, a.g.e., s. 1.

37 Kawahara, a.g.e., s. 1.

38 Kawahara, a.g.e., s. 1.

39 Ömür Tufan, "Japonya'dan Osmanlı Sarayına Sultanların Japon Porselen Hazinesi", *Osmanlı Sarayında Japon Rüzgârı*, Acar Basım ve Cilt Sanayi Ticaret A.Ş., 2013, s. 72.

40 Kawahara, a.g.e., s. 1.

Env. No. 15J/131

Kâse; sıraltı tekniği ile yapılmıştır, kobalt mavisi rengindedir, zümrüd-ü anka kuşu desenlidir.
Arita Edo Dönemi, 1655-60
Yük: 15 cm. Çap: 8,1 cm. Alt çapı: 6,8 cm.

Env. No. 15J/516

Kapaklı kâse; sıraltı tekniğiyle kobalt mavisi ve sırüstü tekniğiyle çok renkli desenlidir. Kâse ve kapak, aynı renk ve çiçeklerle süslenmiştir. Kâsenin kulpu ve kapağın tutamağı Avrupa gümüşü olup, gümüş parçaları sonradan Avrupa'da eklenmiştir. Arita Edo Dönemi, 1700-1730, Çap: 23 cm.

Env. No. 15J/34

Şişe; sıraltı tekniğiyle kobalt mavisi ve sırüstü tekniğiyle çok renkli desenlidir. Dışında, paftalar içinde saz ve çekirge deseni vardır. Şişenin karnı su girdapları ile süslenmiş ve üstüne erik çiçekleri serpiştirilmiştir. Suyun üstünde kuşlar uçmaktadır.
Arita Edo Dönemi, 1700-1730
Yük: 26 cm. Karnın genişliği: 11,4 cm. Alt çapı: 7,6 cm.

Env. No. 15J/247

Vazo; sıraltı tekniğiyle kobalt mavisi ve sırüstü tekniğiyle çok renkli desenlidir. Dışı kasımpatı çiçekleri ile süslenmiş ve pafta içinde bir çift tavşan resmedilmiştir. Bronz kaidelidir.
Arita Edo Dönemi, 1700-1730
Yük: 72,1 cm. Ağız çapı: 28,8 cm. Alt çapı: 31,5 cm.

Env. No. 15J/171

Tabak; sıraltı tekniğiyle kobalt mavisi ve sırüstü tekniğiyle çok renkli desenlidir. Ortasında karşılıklı uçan iki turna kuşu vardır. Kenarlarında, paftalar içinde Çin aslanı ve çiçek desenleri tekrarlanmıştır.

Arita Edo Dönemi, 1700-1730

Yük: 9,9 cm. Ağız çapı: 54,5 cm. Alt çapı: 26,9 cm.

Env. No. 15J/167

Kapaklı büyük boy kâse; sıraltı tekniğiyle kobalt mavisi ve sırüstü tekniğiyle çok renkli desenlidir. Kâsenin dış kısmı, paftalar içinde şakayık ve kasımpatı çiçekleriyle süslüdür. Kapak da aynı desenlere sahiptir. Kapağın tutamağı altın yıldızlıdır ve soğan başı şeklindedir.

Arita Edo Dönemi, 1690-1730

Yük: 36,8 cm. Ağız çapı: 30,8 cm. Alt çapı: 16,3 cm.

Topkapı Sarayı'ndaki Japon Porselenleri Koleksiyonu'nun içinde en erken döneme tarihlenen ve 1655-1660 yıllarında yapılmış sıraltı mavi-beyaz bir kâse bulunmaktadır. Kâsenin ağız çapı 15 cm, yüksekliği 8.1 cm olup dışı zümrüd-ü anka kuşu desenlidir. Koleksiyondaki Arita porselenleri Osmanlı sarayına Avrupa ve Yemen üzerinden olmak üzere iki ticari yoldan gelmiştir.⁴¹ Hollanda şirketi olan V.O.C. Doğu Hindistan Şirketi, Japonya'dan gemilerle getirdiği Arita porselenlerini Amsterdam limanına boşaltıp oradan çeşitli Avrupa ülkelerine ihracatını yapmıştır. Topkapı Sarayı koleksiyonundaki Arita porselenlerinin bazılarının üzerine metal aksamlar ilave edildiğini görmekteyiz. Sürahi ve şişelere gümüş ve pirinç kapaklar, vazolara gümüş ve pirinç kaideler, kâselere gümüş kulplar ve

tutamaklar takılmıştır. Metal ve gümüşlerin üzerindeki damgalar ve işçilik incelendiğinde, bunların Alman ve Fransız işi olduğu anlaşılmaktadır. Arita porselenlerini Hollandalı tüccarlardan satın alan diğer Avrupa ülkeleri, bu porselenlere dönemin modasına uygun metal aksamlar ilave ederek yeni işlevler kazandırmışlardır. Bu yöntemle Arita porselenlerini daha yüksek fiyatlarla yeni kullanıcılarına pazarlamışlardır. Topkapı Sarayı koleksiyonunda bu şekilde metal ilave edilmiş, pirinç kapaklı şişe, gümüş kaideli vazo, gümüş kapaklı sürahi, gümüş kulplu kâse örnekleri bulunmaktadır.⁴²

41 Koji Ohashi, "Oriental Ceramics and the Vicissitudes of the Ottoman Turkish Empire", *Treasures from Topkapı Palace - The Ceramics the Sultans Loved*, Sanko Co.Ltd., 1995, s. 125.

42 T.S.M. Çin ve Japon Porselenleri Bölümü'nde 15J/105 envanter numarasına kayıtlı sürahinin gümüş kapağı Avrupa işidir. Ayrıca, 15J/110 envanter numaralı şişe ve 15J/138 envanter numaralı şişenin pirinç kapakları Avrupa yapımıdır. 15J/247 envanter numaralı vazunun metal kaidesi Avrupada yapılmıştır ve Topkapı Sarayı Müzesi koleksiyonunda bulunan Osmanlı pazarına satılmış Arita porselenlerine örnek teşkil etmektedir.

Env. No. 15J/177

Tabak; Kraak tekniği ile yapılmıştır, sıraltı tekniğiyle kobalt mavisi rengi verilmiştir. Ortada vazo ve çiçek resmedilmiş, kenarındaki paftalarda ise doğa resimleri tekrarlanmıştır.

Arita Edo Dönemi, 1670-1700

Yük: 11 cm. Ağız çapı: 56,6 cm. Alt çapı: 23,2 cm.

Env. No. 15J/103

Tabak; sıraltı tekniğiyle kobalt mavisi rengi verilmiştir. Dağınık sakura çiçekleri ve bir ağ resmedilmiştir.

Arita Edo Dönemi, 1660-70

Yük: 4,8 cm. Çap: 29,4 cm. Alt çapı: 14,5 cm.

Osmanlı saraylarında bulunan Arita porselenlerini iki grupta inceleyebiliriz. Birinci grubu klasik dönemde Osmanlı'nın yönetim merkezi olan Topkapı Sarayı'ndaki, ikinci grubu ise 1856'dan itibaren devletin yönetim merkezleri olan Dolmabahçe, Yıldız ve Beylerbeyi saraylarındaki Arita porselenleri oluşturur. Klasik dönem ve geç dönem Osmanlı saraylarındaki Arita porselenlerinin özelliklerinde ve kullanım şekillerinde dönemin modasına göre ciddi değişiklikler görülmektedir.

Topkapı Sarayı'nda bulunan Arita porselenleri, Osmanlı sarayındaki geleneksel yaşam tarzına uygun biçimde büyük boy tabaklar, kâseler, şişeler, kavanozlar, küpler, pilavlık, hoşafılık, şerbetlik ve gülâbdan⁴³ olarak kullanılmıştır. Büyük boy kavanozlar ve küpler ise bal, reçel, turşu, baharat gibi az bulunan değerli gıda ürünlerini korumak için

saklama kabı olarak kullanılmışlardır.⁴⁴ Bu nedenle Topkapı Sarayı koleksiyonunda bulunan Arita porselenlerinin içinde sofraya araç gereçleri olma özelliği taşıyan porselen kapların sayısı daha fazladır. Edo dönemi Arita porselenleri ile Meiji dönemi porselenlerini renk ve desen olarak gruplandıracağız olursak mavi-beyaz, çok renkli, altın ve gümüş desenli porselenler olduklarını söyleyebiliriz. Form olarak ise büyük boy tabak, küçük boy tabak, büyük boy kâse, küçük boy kâse, şişe, kavanoz, büyük boy küpler ve oturmak için yapılan tabureler olarak sınıflandırabiliriz.

Dolmabahçe Sarayı 1856 yılında Sultan Abdülmecid (1839-1861) tarafından inşa ettirilmiş⁴⁵ ve Topkapı Sarayı'ndan sonra Osmanlı İmparatorluğu'nun resmî ikametgâhı ve yönetim merkezi olmuştur. Dolmabahçe Sarayı mimari olarak

43 T.S.M. Çin ve Japon Porselenleri Bölümü'nde 15J/35 envanter numarasına kayıtlı, ağızda metal kapak aparatı olan Arita yapımı renkli porselen şişe, Osmanlı sarayında gülâbdan olarak kullanılmıştır.

44 T.S.M. Çin ve Japon Porselenleri Koleksiyonu'nda 15J/240, 15J/253 envanter numaralı büyük boy vazolar, saklama kabı olarak kullanılan eserlere örnek teşkil etmektedir.

45 Deniz Esemeli, *Osmanlı Sarayı ve Dolmabahçe*, Homer Kitabevi ve Yayıncılık Ltd.Şti., İstanbul 2002, s. 34.

Env. No. 15J/137

Şişe; sıraltı tekniğiyle kobalt mavisi rengi verilmiştir. Geleneksel Çin süs kayası ve salkım söğüt desenlidir.

Arita Edo Dönemi, 1655-70
Yük: 47,7 cm. Alt çapı: 7,9 cm.
Karın genişliği: 14 cm.

Env. No. 15J/122

Şişe; dört köşeli ve kapaklıdır. Sıraltı tekniğiyle yapılmış olup dört yüzeyi de farklı ağaç desenleri ile süslüdür.

Kenarları, üstü ve kapağı lake tekniği ile süslenmiştir.
Arita Edo Dönemi, 1690-1710
Yük: 23 cm. Alt çapı: 8,4 cm. Kapak çapı: 2,4 cm.

Env. No. 15J/124

Şişe; dört köşeli ve kapaklıdır. Sıraltı tekniğiyle yapılmış olup her köşesi farklı ağaç desenleri ile süslüdür.

Kenarları, üstü ve kapağı lake tekniği ile süslenmiştir.
Arita Edo Dönemi, 1690-1710
Yük: 22,8 cm. Alt çapı: 8,3 cm.
Kapak çapı: 2,3 cm.

Env. No. 15J/232

Tabak; Kraak tekniği ile yapılmıştır, sıraltı tekniğiyle kobalt mavisi rengi verilmiştir. Ortada, köprü üstünde balık tutan bir adam ve manzara resimleriyle süslenmiştir. Kenardaki paftalar içinde insan ve çiçek desenleri tekrarlanmıştır.

Arita Edo Dönemi, 1690-1710
Yük: 9,9 cm. Ağız çapı: 51,8 cm. Alt çapı: 24,6 cm.

Env. No. 15J/107

Kulplu kâse; sıraltı tekniğiyle kobalt mavisi rengi verilmiştir. Çiçek ve bitki sarmalları ile süslenmiştir.

Arita Edo Dönemi, 1680-1710
Yük: 12,5 cm. Ağız çapı: 21,3 cm. Genişlik: 24,2 cm.

Env. No. 15J/95

Tabak; Kraak tekniği ile yapılmıştır, sıraltı tekniğiyle kobalt mavisi rengi verilmiştir. Desen olarak; sehpa üstünde vazo ve içinde çiçek resimleriyle süslenmiştir. Kenardaki paftalar içinde çiçek desenleri tekrarlanmıştır.

Arita Edo Dönemi, 1690-1720

Yük: 8,8 cm. Ağız çapı: 51,8 cm. Alt çapı: 25,3 cm.

Env. No. 15J/194

Tabak; sıraltı tekniğiyle kobalt mavisi rengi verilmiştir. Ortada, vazo içinde çiçek desenleri ile süslenmiştir.

Kenarları mücevher sarkıtları ve bitki kıvrımlarıyla süslüdür.

Arita Edo Dönemi, 1700-1740

Yük: 8,8 cm. Ağız çapı: 55,8 cm. Alt çapı: 26,6 cm.

Env. No. A.3593. 50a.

Sultan III. Ahmed'in (1703-1730) şehzadeleri için 1720 yılında Okmeydanı'nda düzenlenen sünet düğününden bir yemek sahnesi. Osmanlı döneminde porselen kapların sofrada nasıl kullanıldığını gösteren bir belgedir.

Osmanlı, Sultan III. Ahmed Dönemi, 1720

Env. No. 3-165, 3-166, 3-167, 3-168

Vazolar; sıraltı tekniği ile yapılmıştır. Mavi-beyaz renkteki büyük boy vazolar dört adet olup Beylerbeyi Sarayı Havuzlu Salon'da dekoratif amaçlı kullanılmaktadırlar. Çam ağacı ve kartal desenlidirler. Arita Meiji Dönemi, 1868-1912, Yükseklik: 182 cm.

Avrupa saraylarından, özellikle de Fransız saray kültüründen etkilenilerek inşa edilmiştir.⁴⁶ İç dekorasyonu da Avrupa saray kültürünü yansıtmaktadır.⁴⁷ Bu dönemde saray koleksiyonunda bulunan Arita porselenleri, Avrupa saraylarında olduğu gibi dekoratif amaçlı kullanılmaya başlanmıştır.⁴⁸ Dolmabahçe Sarayı, Beylerbeyi Sarayı, Yıldız Sarayı ile diğer köşk ve kasırlardaki teşhir salonları gezildiğinde, bugün bile bunun örneklerini görmek mümkündür. Büyük boy mavi-beyaz vazolar, küçük boy İro-e (renkli desenli) vazolar merdiven başlarında, ayna önlerinde ve salonların köşelerinde dekoratif olarak kullanılmışlardır.⁴⁹ Ayrıca, büyük boy tabak-

lar, renkli ve mavi-beyaz vazolar salonun ortasında bulunan masaların üzerine de dekoratif amaçla konulmuştur.⁵⁰

Beylerbeyi Sarayı'nda dört adet büyük boy mavi-beyaz Arita porseleni vardır. 7 No'lu salonda havuzun dört köşesine dekoratif eşya olarak konulmuştur.⁵¹ Yıldız Şale Köşkü'nde, Sedefli Oda olarak adlandırılan mekânda, oturma grubunu tamamlayıcı unsur olarak bir çift kahverengi Arita porselen vazo kullanılmıştır.⁵²

mavi-beyaz porselen vazolar salonu süslemektedir. 11/397 ve 71/402 envanter numaralı iki çift vazo, kristal merdivenin holüne karşılıklı olarak konulmuştur.

46 Esemeli, a.g.e., s. 34.

47 Esemeli, a.g.e., s. 38.

48 Demet Coşansel Karakullukçu, "Son Dönem Osmanlı Saraylarında Japon Üretimi ve Etkili Dekoratif Eserler", *Osmanlı Sarayında Japon Rüzgârı*, Acar Basım ve Cilt Sanayi Ticaret A.Ş., İstanbul 2013, s. 79.

49 Dolmabahçe Sarayı Müzesi'nde, 113 No'lu odada ayna önündeki bir çift renkli Arita vazosu dekoratif olarak konulmuştur. 13/17 ve 13/18 envanter numaralı vazoların desenlerinde geleneksel kıyafetler içinde Japon kadın ve erkek figürleri işlenmiştir. 14 No'lu odada 11/218 ve 11/219 envanter numaralı bir çift mavi-beyaz büyük boy vazo, dekoratif olarak oda içine yerleştirilmiştir. 11/910 ve 11/911 envanter numaralı büyük boy mavi-beyaz porselenler, 39 No'lu salonun içinde dekoratif malzeme olarak kullanılmıştır. 39 No'lu salonun bir başka köşesinde ise 13/912 ve 13/913 envanter numaralı büyük boy

50 Dolmabahçe Sarayı Müzesi'nde, 19 No'lu salonun (Binek Salonu) ortasında yer alan masanın üstüne büyük bir İro-e (renkli porselen) porselen tabak konmuş ve onun da içine yine İro-e bir vazo konularak dekoratif bir görsel elde edilmiştir. Mavi Salon'da ise mavi-beyaz 47/66 ve 47/67 envanter numaralı vazolar, 47/92 ve 47/93 envanter numaralı mavi-beyaz büyük boy tabakların içine konularak salonun rengiyle uyum gösteren dekoratif bir zenginlik oluşturulmuştur.

51 Beylerbeyi Sarayı'nın 7 No'lu salonunda (Havuzlu Salon) 3/165 envanter numaralı dört adet büyük boy mavi-beyaz porselen, salonun dekorunu tamamlayan unsurlar olarak kullanılmıştır.

52 Porselen vazunun envanter numarası tespit edilememiştir. Yıldız Sarayı'nın Sedefli Salon diye adlandırılan mekânında bir çift Arita porselen vazo, oturma grubunun tamamlayıcı unsurları olarak mobilyanın üstüne konulmuştur.

Env. No. 51/401, 51/402
Vazolar; sıraltı tekniğiyle
kobalt mavisi desenlidir.
Gövdelerinde, ormanda
geyik sahnesi işlenmiştir.
Ağızları geniş ve çentiklidir.
Dekoratif amaçlı
yapılmış bir çift vazodur.
Dolmabahçe Sarayı
Kristal Merdiven holünde
kullanılmaktadırlar.
Arita Meiji Dönemi,
1868-1912
Yük: 160 cm.

Yıldız Şale Köşkü
Sedefli Salon

Env. No. 11/560
Vazo; kahverengi olup
hareket halindeki aslan
silüeti şeklinde çiçek
desenleri ile süslenmiştir.
Yıldız Şale Köşkü Sedefli
Salon'da bulunmaktadır.
Arita Meiji Dönemi,
1868-1912
Yük: 62 cm.

Env. No. 52/1152

Tabure; sırüstü tekniğiyle çok renkli olarak desenlenmiştir. Gövdesinin bir yüzünde, geleneksel Japon kıyafetleri içinde üç kadın ve üç erkek eğlenceli bir ortamda resmedilmiştir. Diğer yüzünde ise at üstünde sosyal statüsü yüksek bir kadın ve geleneksel kıyafetleriyle erkekler resmedilmiştir. Arita Meiji Dönemi, 1868-1912, Yük: 50 cm.

Arita porselenleri genellikle Japon kültürünü yansıtan peyzaj, çiçek, kuş, geleneksel kıyafetler içinde insan figürleri, Japon mitolojisindeki hayvan ve insan karakterleri ile süslenmiştir. Arita porselenlerinde görülen desenlerin Japon kültüründe bir karşılığı ve bir anlamı olduğunu biliyoruz. Hiçbir desen rastgele yapılmış değildir. Sıkça kullanılan geleneksel Japon desenlerini şu şekilde sıralayabiliriz: Kuşlar (turna, bıldırcın, beyaz ve gri balıkçıl), çiçekler (şakayık, kasımpatı, kamelya, nilüfer), deniz kaplumbağası, balık, erik ağacı ve çiçeği, çam ağacı, bambu, ilkbahar ve sonbaharı yansıtan doğa manzaraları. Mitolojik karakterler olarak da kirin (geyik ve at karışımı bir hayvan), aslan (köpek ve aslan karışımı bir hayvan), hoou (horoz başlı mitolojik kuş, zümrüd-ü anka) ve ryu (ejder) çok sık görülmektedir. Ayrıca geleneksel kıyafetler içinde Japon kadın ve erkek figürleri Arita porselenlerinde desen olarak karşımıza çıkmaktadır.

Osmanlı saraylarında Arita porselenlerini mavi-beyaz ve renkli porselenler olarak iki farklı grupta görmekteyiz. Japonya'dan Avrupa'ya ilk porselen ihracatı, 1657 yılının Ekim ayında V.O.C Şirketi ile yapılmıştır.⁵³ Porselenlerin Avrupa pazarına ulaşması ise 1658 yılının Temmuz ayını bulmuştur.⁵⁴ Osmanlı saray koleksiyonunda 1655 tarihli Arita porselenlerinden örnekler vardır.⁵⁵ İmalat ve ihracat tarihlerine bakılacak olursa, Arita'dan Avrupa'ya ihraç edilen birinci parti Arita porselenlerinden bazılarının Topkapı Sarayı koleksiyonunda olduğunu söyleyebiliriz.

53 Fujiwara, a.g.m., s. 158.

54 Fujiwara, a.g.m., s. 158.

55 T.S.M. Çin ve Japon Porselenleri Bölümü'nde bulunan 15J/131 envanter numaralı mavi-beyaz Arita porselen kase, 1655-1660 yıllarına tarihlenmektedir.

Env. No. 13/18

Vazo; çok renkli sırüstü tekniği ile desenlenmiştir, geniş ve çentikli bir ağzı vardır. Karın kısmında, alçak kabartma tekniğinde geleneksel kıyafetler içinde bir Japon ailesi resmedilmiştir.

Arita Meiji Dönemi, 1868-1912

Yük: 56 cm.

Env. No. 11/930

Vazo; sırüstü tekniği ile çok renkli olarak desenlenmiştir. Japon mitolojisindeki karakterler desen olarak işlenmiş, bu karakterlerden biri olan ejder ise kabartma şeklinde vazunun gövdesini sarmıştır.

Arita Meiji Dönemi, 1868-1912

Yük: 56 cm.

Env. No. 51/180

Vazo; porselenden yapılmış, üzeri lake tekniği ile kaplanmıştır. Karın kısmında balık, çam ağacı ve kuş desenleri kullanılmıştır. Boyun kısmında ise erik ağacı ve bülbül kuşu altın yaldızlama tekniği ile işlenmiştir. Form olarak Arita işidir. Üzerindeki lakeden dolayı porselen görülememektedir.

Meiji Dönemi, 1868-1912

Yük: 93 cm.

Avrupa ülkelerinde özellikle Arita kasabasındaki Kakiemon atölyelerinde yapılan porselenler çok sevilmiştir. 1710 yılından itibaren porselen imalatına başlayan Avrupa ülkeleri, Kakiemon adı verilen bu porselenlerin kopyalarını yapmış ve Avrupa pazarında ikinci bir Kakiemon porselen ekolü yaratmışlardır.⁵⁶ Almanya'daki Meissen Porselen Fabrikası ilk imalatında Japon-Arita-Kakiemon porselenlerinin benzerlerini üreterek Avrupa'daki Kakiemon pazarını ele geçirmiştir. 1720-1730 dönemi, Meissen fabrikalarında Kakiemon porselenlerinin en çok taklitlerinin yapıldığı yıllardır. Avrupa'da Arita porselenleri, "Kakiemon porselenleri"

adıyla da bilinmektedir. Bunun sebebi, Kakiemon porselenlerinin Avrupa saraylarında çok fazla sevilmiş olmasıdır.

1723-1740 yılları arasında artık Avrupa'nın her yerinde Japon-Arita porselenlerinin⁵⁷ kopyaları yapılmaya başlanmıştır. Söz konusu fabrikalar, Almanya'da Meissen; Fransa'da St. Cloud, Menecy, Chantilly; İngiltere'de Bow, Chelsea, Worcester; Hollanda'da Delft ve Fayence Werkstätten'dir. R. Meissen yapımı Kakiemon ve ikili takım halinde yapılan altıgen Kakiemon vazoları Avrupa'da çok beğenilmiştir. Altıgen Kakiemon tarzı vazolara Avrupa'da "Hampton Court Jar" adı verilmiştir.

56 Ohashi, a.g.m., s. 127.

57 Ohashi, a.g.m., s. 127.

Env. No. 15J/690

Tabak; sıraltı tekniği ile kenarlarında mavi renk kullanılmıştır. Yüzeyi, sırüstü tekniği ile altın yaldızlı olup içinde çok sayıda turna kuşu resmedilmiştir. Japon mitolojisinde turna, uzun ömrün sembolüdür.

Arita Meiji Dönemi, 1868-1912. Çap: 91,5 cm.

Bu şekilde isimlendirilmesindeki neden ise 1696 yılında ilk defa İngiltere Prensesi II. Mary'nin Hampton Court'taki koleksiyonunun içinde görülmüş olmasıdır. Bir çift altıgen formlu damgasız kakiemon stili kâse, Topkapı Sarayı Müzesi Avrupa Porselenleri Koleksiyonu'na kayıtlıdır.⁵⁸

Kakiemon porselenlerinin üzerindeki desenler her ne kadar Avrupalıların zevklerine uygun şekilde yapılmaya gayret edilmiş olsa da bu desenlerin şekilleri ve anlamları pek anlaşılamamaktadır.

Çok sık rastlanan shou-chiku-bai⁵⁹ (çam-bambu-erik ağacı çiçeği), aslında Japon kültüründe önemli şeyleri sembolize etmektedir. Shou-chiku-bai, "üç arkadaş" olarak tanımlanır. Yeni yılda, kutlama törenlerinde, evlenme törenlerinde dekoratif olarak kullanılmaktadır. Bu gelenek, Çin'den Japonya'ya geçmiştir. Topkapı Sarayı Müzesi koleksiyonunda bulunan 17. yüzyıl Kakiemon porselen tabağı da shou-chiku-bai desenlidir. Ayrıca desende yer alan bir çift bülbülden birinin erik ağacına doğru uçar

58 T.S.M. Avrupa Porselenleri Bölümü'nde 26/5670, 26/5671 envanter numaralarıyla kayıtlı bir çift altıgen kâse vardır. Bu kâseler Avrupa porselen atölyelerinde yapılmış, Kakiemon taklidi kaplardır. Kâselerin altında açık yeşil renk boya ile "N0: 16" ibaresi vardır ve küçük bir dikdörtgen kutucuk çizilmiştir. Damgasızdır.

59 T.S.M. Çin ve Japon Porselenleri Koleksiyonu'na kayıtlı, 15J/6773 envanter numaralı, 1670-1690 yıllarına tarihlenen Kakiemon porselen tabak, Shou-Chiku-Bai (Çam, Bambu, Erik ağacı) olarak desenlenmiştir. Sanyu (üç arkadaş) olan çam, bambu ve erik ağacı, Kakiemon porselenlerinin üzerinde görülen klasik desen grubundandır.

Env. No 15J/10

Tabak; sıraltı tekniğiyle kobalt mavisi ve sırüstü tekniğiyle çok renkli desenlidir. Ortasında, saksı içinde şakayık, çam, erik dalı ve bambu yaprakları ile süslenmiştir. Kenarında paftalar içinde turna ve bülbül kuşları vardır; boşluklar ise şakayık çiçekleri ile zenginleştirilmiştir.

Arita Edo Dönemi, 1700-1730

Çap: 49,5 cm.

Env. No. 15J/228

Tabak; sıraltı tekniği ile kobalt mavisi ve sırüstü tekniği ile altın desenlidir. Ortasında bir vazo ve içinde çiçekler resmedilmiştir.

Arita Edo Dönemi, 1700-1740

Yük: 10 cm.

Ağız çapı: 62 cm.

Alt çapı: 29,4 cm.

Env. No. 11/331

Tabak; sıraltı tekniğiyle kobalt mavisi ve sırüstü tekniğiyle çok renkli desenlidir.

Ortada, sepet içinde çiçekler vardır. Kenarı paftalar içinde sakura, kasımpatı ve zümrüd-ü anka kuşu motifleri ile süslenmiştir.

Arita Edo Dönemi, 1603-1868

Çap: 55 cm.

şekilde, diğerinin ise bambu dalına konup eşine karşılık verir halde resmedilmesiyle hareketli bir sahne oluşmuştur. 15J/6773 envanter numaralı Kakiemon porselen tabakta yer alan shou-c-hiku-bai deseninin Japon kültüründeki anlamını şu şekilde açıklayabiliriz:

“Shou” (Matsu), çam ağacı demektir. Japon kültüründe bu kelimeye çok önemli anlamlar yüklenmiştir. Porselen üzerinde desen olarak aka-matsu (kırmızı çam), kiro-matsu (kara çam) ve goyou-matsu (beş yaprak çam) olarak resmedilmektedir. Desenlerde çam ağacı gövdesi ile beraber, dal ve yaprak (Orieda-matsu) ya da sadece çam yaprakları şeklindedir. Çamın yaprakları güneş ışını şeklinde dizayn edilir. Çok eskiden beri Japonlar, Tanrı'nın çam ağacının içinde oturduğuna inanırlardı. Çam ağacı çok uzun yaşayan ama değişime uğramayan, yaşlanmayan ve ahlâklı anlamına da gelir. Çam ağacı desenleri Çin porselenlerinde de bolca görülmektedir.⁶⁰

60 Wolfram Eberhard, *Çin Simgeleri Sözlüğü*, Kabcacı Yayınevi, İstanbul 2000, s. 79-80.

Env. No. 47/70

Vazo;

sıraltı tekniğiyle kobalt mavisi ve sırüstü tekniğiyle çok renkli desenlidir.

Üstünde kartal ve tavşanla bir av sahnesi işlenmiştir.

Arita Edo Dönemi,

1603-1868

Yük: 57 cm.

Env. No. 15J/16

Kapaklı, ayaklı kâse; sıraltı tekniğiyle kobalt mavisi ve sırüstü tekniğiyle çok renkli desenlidir. Dışında renkli çiçekler olup kâsenin ayakları fil başı şeklindedir. Kapak da aynı desenlidir. Arita Edo Dönemi, 1700-1730
Yük: 10 cm. Ağız çapı: 13 cm. Alt çapı: 13,8 cm.

Env. No. 15J/50

Kapaklı büyük boy kâse; sıraltı tekniğiyle kobalt mavisi ve sırüstü tekniğiyle çok renkli desenlidir. Kâsenin dış kısmı şakayık ve kamelya çiçekleriyle süslenmiştir. Kapak da aynı desenlere sahiptir. Kapağın tutamağı kobalt mavisi ile renklendirilmiştir ve soğan başı şeklindedir. Arita Edo Dönemi, 1690-1730
Yük: 33 cm. Ağız çapı: 29,7 cm. Alt çapı: 14,7 cm.

Env. No. 15J/520
Şişe; sıraltı tekniği ile kobalt mavisi insan ve manzara desenlidir. Arita Edo Dönemi, 1660-70
Yük: 35,5 cm.
Alt çapı: 11,4 cm.
Karın genişliği: 19,5 cm.

Env. No. 15J/111
Şişe; sıraltı tekniği ile kobalt mavisi şakayık, kaya ve kasımpatı çiçeği desenlidir. Arita Edo Dönemi, 1655-60
Yük: 39,2 cm.
Alt çapı: 7,5 cm.
Karın genişliği: 12,8 cm.

Env. No. 51/248
Vazo; sıraltı tekniği ile kobalt mavisi ve sırüstü tekniği ile çok renklidir. Desen olarak geleneksel Japon motifleri, geometrik desenler, sakura, şakayık ve kasımpatı çiçekleri ile süslenmiştir. Arita Meiji Dönemi, 1868-1912
Yük: 76 cm.

Env. No.
47/66 ve 47/92

Vazo ve tabak; sıraltı tekniği ile yapılmış mavi-beyaz vazo ve büyük boy mavi-beyaz tabak bir arada dekoratif olarak kullanılmaktadır. Dolmabahçe Sarayı Mavi Salon'da bulunmaktadır. Kobalt mavisi renkle orman içinde çiçekler, kuşlar ve papağan resmedilmiştir. Kapağı da aynı renktedir. Soğan başı şeklinde tutamağı vardır. Arita Meiji Dönemi, 1868-1912
Vazo yük: 65 cm. Tabak çapı: 55 cm.

Env. No. 15J/204
Tabak; sıraltı tekniğiyle kobalt mavisi ve sırüstü tekniğiyle çok renkli desenlidir. Ortası çit ve çeşitli çiçeklerle süslenmiştir. Arita Edo Dönemi, 1700-1730
Yük: 8,1 cm. Ağız çapı: 37 cm.
Alt çapı: 18,9 cm.

Env. No. 15J/203
Tabak; sıraltı tekniğiyle kobalt mavisi ve sırüstü tekniğiyle çok renkli desenlidir. Ortasında, paftalar içinde köşk ve manzara resimleri işlenmiştir. Kenarları ise sakura, çam, saz ve geleneksel Japon mimari yapıları ile süslenmiştir. Arita Edo Dönemi, 1700-1730
Yük: 6,1 cm. Ağız çapı: 35,7 cm. Alt çapı: 17,4 cm.

Env. No. 15J/8
Tabak; sıraltı tekniğiyle kobalt mavisi ve sırüstü tekniğiyle çok renkli desenlidir. Ortası şakayık çiçeği, etrafı paftalar içinde çeşitli çiçeklerle süslenmiştir. Arita Edo Dönemi, 1700-1730
Yük: 5,5 cm. Ağız çapı: 37 cm.
Alt çapı: 19,8 cm.

Env. No. 15J/240

Kapaklı küp; sıraltı tekniğiyle kobalt mavisi ve sirüstü tekniğiyle çok renkli desenlidir. Küpün dış kısmı paftalar içinde Çin aslanı ile süslenmiştir. Kapak da aynı desenlidir. Tepeliği, soğan başı şeklindedir.

Arita Edo Dönemi, 1700-1730

Yük: 63,2 cm. Ağız çapı: 19 cm.

Alt çapı: 15,6 cm.

“Chiku” (Take), bambu demektir. Üç arkadaştan biridir. Bambu ağacı dört mevsim yeşil olup yapraklarını hiç dökmeyen, kara kışta ve zor şartlarda bile hayatta kalabilen bir ağaçtır. Çevre koşulları kötü olsa bile bambu çok sağlıklı bir şekilde büyüyebilmektedir. Eşit aralıklarla gövdesinde boğumlar olduğu için de ahlâklı bir ağaçtır. Bambu; shikunshi (dört kral) adı verilen

ran-kiku-take-ume (orkide-krizantem-bambu-erik ağacı çiçeği) ile beraber kombine edilir. Kakiemon porselenlerinde sıklıkla bambu ile kaplan bir arada desen olarak işlenmiştir. Çince “bambu” kelimesinin söylenişi ile “tebrik ederim” kelimesinin söylenişinde ses benzerliği olmasından dolayı bambuya iyi dilekte bulunma ve tebrik etmek gibi bir anlam yüklenmiştir.⁶¹

“Bai” (Ume), erik ağacı çiçeği demektir. Erik ağacı çiçeği, gülgiller ailesindedir. Erik ağacı kışın yapraklarını döker, fakat ilkbaharda önce erik ağaçları çiçek açar. Erik çiçekleri, canlı renkleri, alımlı ve hoş kokusu ile güzel kadının sembolüdür. Japonya’da Edo döneminde erik çiçekleri birbirleriyle melezleştirilerek en iyi ve en güzel erik çiçekleri elde edilmeye çalışılmıştır. Erik ağacı çiçeği; goyu (beş arkadaş), ran, kiku, hasu, take, ume (orkide, krizantem, hasu, bambu, erik ağacı çiçeği) olarak resmedilir. Sanyu (üç arkadaş) matsu, take, ume (çam, bambu, erik ağacı çiçeği) olarak ve shikunshi (dört kral) olarak ran, kiku, take, ume (orkide, krizantem, bambu, erik ağacı çiçeği) ile kombine edilerek desenler oluşturulmaktadır. Japon İmari porselenlerinin ilk dönemlerinde erik ağacı; gövde, dal ve çiçekleri ile beraber resmediliyordu. Daha sonra bülbülün erik ağacına doğru uçuşu ya da ağacın üzerine konmuş ve ötüyor hali resmedilmeye başlandı. Bu desen; erik ağacı ve çiçeği, dal ve çiçeği, sadece çiçek (baika) olarak resmedilerek çeşitlendirildi. Yari-ume (mızrak şeklinde dal ve erik çiçeği) sıkça görülen desenlerdir. Erik ağacı çiçeği deseni, Çin’den Japonya’ya gelmiştir. Ume-take (erik-bambu) Çin’de karı ve kocayı temsil etmektedir.⁶²

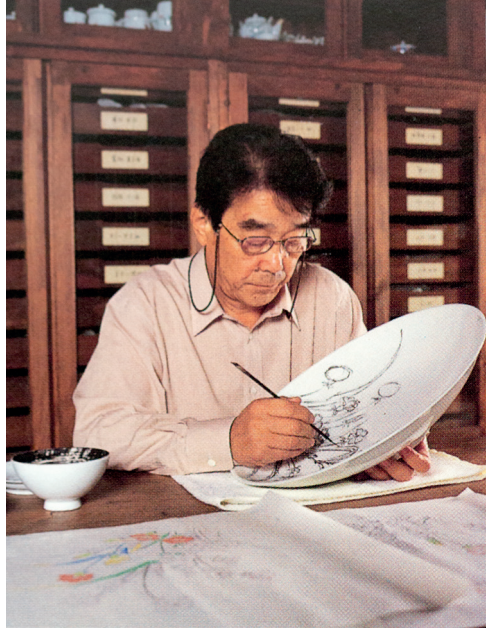
Arita porselenlerinde sıkça rastladığımız bazı desenlerin Japon kültüründeki anlamları ise şöyledir: Tora, Japoncada kaplan demektir. Kaplanın Japonya’da yaşamamasına ve Japonların hiç kaplan görmemesine rağmen, kaplan figürü desen olarak çok fazla kullanılmıştır. Bu, Çin sanatının kopya edilmesinden kaynaklanmaktadır. Çin’de Budizmin kurucusu olan Şaka, bir gün yolda giderken

61 Eberhard, a.g.e., s. 56, 57.

62 Eberhard, a.g.e., s. 108, 109.

açlıktan ölmek üzere olan kaplan ve yavruları ile karşılaşır. Bunun üzerine Şaka, kaplana kendisini yemelerini önerir. Kaplanlar Şaka'yı yiyerek ölümden kurtulurlar, sonra da bambu ormanına doğru uçup giderler. Bambu ormanının olduğu yerde kaplanın yaşadığına inanılır. Kaplan çok güçlü bir hayvandır ve onu hayvanların kralı olarak kabul ederler.⁶³ Japonlarda kaplan, gücün sembolüdür. Kaplanın yüzündeki üç yatay ve onların ortasındaki bir dikey çizgi çocukların şapkalarına ve ayakkabılarına çizilir, böylece çocukların hasta olmaya-çağına inanılır. Nazarlık gibi görülür. Kaplanın kemikleri ilaç niyetine kullanılır. Kemikler iyice öğütülerek geceleri çok ağlayan çocuklara içirilir. Japon burçlarından birisi de kaplandır. Japonya'da savaşa giden askerlerin üniformasına, kaplan burcundaki kadınlar tarafından metal bir para takılır. Bu metal paranın askeri cep hede kurşunlardan koruyacağına, böylece sağlıklı bir şekilde evine döneceğine inanılır. Kakiemon porselenlerinde bambu-kaplan çok fazla işlenmiştir. Bu da Çin'den gelen bir desendir. Çin'de turna⁶⁴-çam, bülbül-erik ve kaplan-bambu beraber resmedilir.

Fransa'da 1725 yılında Chantilly Porselen Fabrikası kuruldu. XV. Louis'in Chantilly Fabrikası'nın yetkililerine 1735 yılında göndermiş olduğu mektupta "Japon porselenlerinin tarzında, aynı boyutlarda, formda, desende ve renklerde kopyalanması için izin verdiği" yazmaktadır. Bu iznin 20 yıl geçerli olduğu bilinmektedir. Chantilly Fabrikası'nda yapılan Japon porselenlerinin tamamına yakını Kakiemon porselenlerinin kopyasıdır.

Kakiemon porselen geleneğini yaşatan porselen sanatçısı XIV. Kakiemon Sakaida ustanın bir tabağa desen yaparken çekilmiş resmi.

1730-1750 yılları, Fransa'da Kakiemon stilinin çok fazla kopyalandığı bir dönemdir. Fransa çok zengin Kakiemon porselenleri koleksiyonuna sahip olmasından dolayı, yapılan taklitlerdeki desenler oldukça kalitelidir ve orijinaline çok benzemektedir. Diğer Avrupa ülkelerindeki porselen fabrikalarında da aynı yöntem geçerli olmuş ve Arita porselenleri, özellikle de Kakiemon porselenleri taklit edilmeye devam edilmiştir. 1720-1730 yıllarında Arita-Kakiemon porselenleri Avrupa'ya ihraç edilemediği için ekonomik olarak en kötü dönemini yaşamıştır. İhraç edilememelerinin se-

bebi, Kakiemon porselenlerinin beğenilmemesi değildir. Tam tersine çok fazla beğenilmektedir. Fakat bu zaman diliminde, başta Meissen olmak üzere Avrupa fabrikalarında Kakiemon stili çokça kopyalanmıştır. Dolayısıyla Avrupa pazarını Avrupada üretilen Kakiemon stili porselenler ele geçirmiştir.

Japonya'da, Arita kasabasında Kakiemon porselenlerinin üretimi, günümüzde Kakiemon sülalesinden XV. Kakiemon Hiroshi ile devam etmektedir. Kizaemon (1596-1666) ile başlayan Kakiemon tarzı porselenler, sırasıyla belirtilen tarihlerde ustadan ustaya el değiştirerek devam etmiştir: II. Kakiemon 1620-1661, III. Kakiemon 1622-1672, IV. Kakiemon 1641-1679, V. Kakiemon 1660-1691, VI. Kakiemon 1690-1735, VII. Kakiemon 1711-1764, VIII. Kakiemon 1734-1781, IX. Kakiemon 1776-1835, X. Kakiemon 1805-1860, XI. Kakiemon 1845-1917, XII. Kakiemon 1878-1963, XIII. Kakiemon 1906-1982 ve XIV. Kakiemon Sakaida 1934-2013.

63 Eberhard, a.g.e., s. 159, 160, 161.

64 Eberhard, a.g.e., s. 307, 308.

XIV. Kakiemon Sakaida'nın bizzat kendisinin yaptığı ve Topkapı Sarayı Müzesi'ne 1986 yılında hediye ettiği büyük boy tabak. Topkapı Sarayı Müzesi Koleksiyonu'nda Arita porselenlerini temsil eden son örnektir. Arita Showa Dönemi, 1985, Çap: 40,5 cm.

Env. No. 15J/6773
Tabak; Kakiemon sırüstü tekniğiyle çok renklidir. Kuş, çam, bambu, erik ağacı ve çalı çiti desenlidir. Arita Edo Dönemi, 1660-80
Yük: 51 cm. Alt çapı: 12,9 cm. Karın genişliği: 24 cm.

1986 yılında XIV. Kakiemon Sakaida porselen ustası, Topkapı Sarayı Müzesi'nde, İşlemeler Sektörünün bulunduğu Enderun avlusunda "Kakiemon Porselen [Porselen] Sergisi" adlı bir sergi açmıştır.⁶⁵ XIV. Kakiemon Sakaida, porselen sanatçısı olarak 2001 yılında Japonya'da "Yaşayan İnsan Hazinesi" unvanını almıştır. 1934'te doğan sanatçı, 2013 yılında, yetmiş dokuz yaşında vefat etmiştir. Sanatçı kendi yapmış olduğu bir adet büyük boy kakiemon duvar tabağını 1986 yılında, Topkapı Sarayı Müzesi'ndeki sergi açılışında müzenin idari makamına hediye etmiştir. Sergi, 6 Haziran - 14 Temmuz 1986 tarihleri arasında ziyarete açık kalmıştır. Bugün bu porselen tabak, Topkapı Sarayı Müzesi'nde bulunan ve 1670-1690 yıllarına tarihlenen, 24,9 cm çapında,

65 Türkiye'de Japon Haftası Kakiemon, Kakiemon Porselen [Porselen] Sergisi, Haziran 24-Temmuz 21, Yer: Topkapı Sarayı; Haziran 3-14, Yer: Ankara Devlet Sanatlar Akademisi. Sergi bitiminde hazırlanan 22.7.1986 tarihli tutanakta "50 (elli) parçadan oluşan çeşitli Japon seramikleri, fotokopileri çekilerek bizzat sergiyi müzemize getiren Katsuhiko Ogata'ya teslim edilmiştir" denilmektedir. Müze Müdürü Sebahattin Türkoğlu'nun imzasıyla tutanak onaylanmıştır.

4,2 cm yüksekliğindeki tabaktan sonra Arita-Kakiemon porselenlerinin son temsilcisi olarak saray koleksiyonuna girmiştir. 1910 yılında Japonya'da porselen yolculuğuna çıkan ve o tarihlerde Topkapı Sarayı Müzesi Başkanlığı yapan tarihçi Prof. Dr. İlber Ortaylı, Arita'da Kakiemon porselenlerinin yapıldığı atölyeleri gezmiş ve XIV. Kakiemon Sakaida ustayla tanışmıştır.⁶⁶ Arita-Kakiemon porselen

66 İlber Ortaylı, "Japonya'da Porselen Turu", *Milliyet Gazetesi*. İlber Ortaylı, Arita porselenlerinin yapıldığı atölyeleri gezdikten sonra, *Milliyet* gazetesindeki köşesinde bu deneyimini anlatan bir makale yazmıştır. XIV. Kakiemon Sakaida porselen ustasının atölyesini gezmiş ve bizzat usta tarafından bilgilendirilmiştir. Arita ve Arita porselenleri hakkında şöyle yazmıştır: "Kasım ayında, Arita'nın pastırma yazında bu şehri gezmek bir zevk. İstisnasız bütün Arita geleneksel mimari ile yaşamını sürdürüyor; sadece kent değil, etraftaki ormanlar da... Arita'daki müze, uyumun ve korumacılığın şaheseri. Gelenek bu kadarla kalmıyor; ünlü yaşayan değer Sakaida XIV. Kakiemon'un imalathanesindeki fırın halen çam odunlarıyla kızdırılıyor. Bunun porselen için en özgün pişirme tekniği olduğuna inanılıyor. Hollandalı olmadığımız için özgün Kakiemon motifini tercih ettik. Sade, güzel çizgiler... Mayıs ayında fuar olduğunda imalathanelerin caddesi çeşit çeşit porselenle doluyormuş. En çekici, tutkulu ve zahmetli alışveriştir. Japon porseleni Çin değil, İznik de değil ama asırlardır ana

atölyeleri, bugün XIV. Kakiemon Sakaida ustanın oğlu, XV. Hiroshi Kakiemon ustayla temsil edilmektedir. Bu usta da 17. yüzyıldan beri süregelen geleneğe bağlı olarak yeni eserler vermeye devam etmektedir.

Arita, Japon porselenlerinin üretim merkezi olarak 17. yüzyıldan günümüze kadar önemini hiç yitirmemiştir. Hâlâ bir dünya markası olan geleneksel Arita porselenleri birçok atölyede üretilmektedir. En çok bilinen markalar; Kakiemon, İmaemon, İnoe Manji, Fukagawa, Koransha gibi porselen atölyeleridir. Japon porselen endüstrisinin doğduğu merkez olan Arita kasabasında her yıl 29 Nisan-5 Mayıs tarihleri arasında “Japon Porselen Festivali” yapılmaktadır. Arita kasabasının merkezindeki altı kilometrelik bir cadde üzerinde kurulan festivalde yüzlerce dükkân ve tezgâhta Arita porselenleri müşterilerin beğenisine sunulmaktadır. Festivali her yıl farklı ülkelerden ve Japonya'nın farklı bölgelerinden gelen bir milyondan fazla ziyaretçi gezmektedir.

Kaynakça

- Coşansel Karakullukçu, Demet, “Son Dönem Osmanlı Saraylarında Japon Üretimi ve Etkili Dekoratif Eserler”, *Osmanlı Sarayında Japon Rüzgârı*, Acar Basım ve Cilt Sanayi Ticaret A.Ş., İstanbul 2013.
- Eberhard, Wolfram, *Çin Simgeleri Sözlüğü*, Kabcacı Yayınevi, İstanbul 2000.
- Esemeli, Deniz, *Osmanlı Sarayı ve Dolmabahçe*, Homer Kitabevi ve Yayıncılık Ltd.Şti., İstanbul 2002.
- Gelgün, Hülya, “Bir Stilin Hikâyesi: İmarî”, *Antik Dekor*, S. 84, 2004.
- “Japon Seramik Tarihinin Ana Hatları”, *Geleneksel Stilde Çağdaş Japon Seramikleri Sergisi*, Ajans-Türk Basım ve Basım A.Ş., 1998.
- Kazuyoshi, Asada - Saito Takamasa - Nakano Yasuhiro - İnoe Kikuo - Kanzaki Kazuko -Mori Tatsuya, “Edo Period Ceramics (Modern)”, *Special Exhibition Masterpieces from 5,000 Years of Japanese Ceramics*, Hishigen Printing Co., Ltd, 2003.
- Ohashi, Koji, “The Origins and Development of Underglaze Cobalt-blue Decorated Porcelain in China and Its Connection to Arita Porcelain”, *China as the Inspiration for Japanese Porcelain*, Tide Over Geaphics, 2017.
- Tufan, Ömür, “Japonya'dan Osmanlı Sarayına Sultanların Japon Porselen Hazinesi”, *Osmanlı Sarayında Japon Rüzgârı*, TBMM Millî Saraylar, Acar Basım ve Cilt Sanayi Ticaret A.Ş., 2013.
- _____, “Sultanların Sofrasını Süsleyen Topkapı Sarayı'ndaki Avrupa Porselenleri”, *Topkapı Sarayı Müzesi Yıllık 6*, İstanbul 2013.

- * Yoshiyuki Matsuo ile beraber 2016 yılında Arita'da porselenle ilgili tarihî mekânları ve Arita porselenlerinin babası olarak kabul edilen Ri Sampei'nin mezarını ziyaret ettik. Bu süreçte Aritalı porselen sanatçısı Matsuo Yoshiyuki'nin anlattığı bilgi notları da bu çalışmaya kaynaklık etmiştir. Ayrıca, 15.09.2000 tarihinde Arita'da Fukawa Porselen İşletmesi'nin sahiplerinden ve Arita kasabasının porselen sanatçılarından birisi olan İwao Fukagawa ile yaptığım söyleşi sırasında almış olduğum notlardan da faydalandım.

hatlarını korurken üslup ve renkliliğini değiştiren bir sanat. 17'nci asırdan beri çalışan Kakiemonlar bugün 'XIV.' unvanını ve seçkin hazine rütbesini taşıyan Sakaida usta ile temsil ediyor. Kakiemon Sakaida, Topkapı Sarayı'na hayran. Keşke gelse de bizim çinileri birlikte seyretsek ve değerlendirmesini dinlesek. Ondan daha genç olan İmaizumi İmaemon da XIV. İmaemon unvanını taşıyor. Yüksek sanatkarlar kuruluna sunacağı, yaşayan hazine unvanını elde edeceği eseri geliştirmekle meşgul.” Prof. Dr. İlber Ortaylı, Arita'da sadece Kakiemon ustayla değil, İmaemon ve Fukagawa gibi Arita'nın sembolü olan değerli porselen ustalarıyla da tanışmıştır.